

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ ZA 2022 ROK

Lublin, czerwiec 2023

Spis treści

Słowniczek skrótów.....	3
Wprowadzenie	4
Sytuacja demograficzno - społeczna w województwie lubelskim	6
1.1. Podział administracyjny.....	6
1.2. Struktura ludności	8
1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup z prognozą na lata 2014 – 2050.	10
1.4. Struktura społeczno – bytowa osób starszych z prognozą na lata 2014 – 2050	16
1.5. Sytuacja na rynku pracy w województwie lubelskim	17
1.6. Infrastruktura społeczna.....	21
2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia	24
2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie	25
2.1.1. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia	25
2.1.2. Powody udzielania pomocy i wsparcia	28
2.1.3. Usługi pomocy społecznej.....	29
2.1.4. Świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej	32
2.1.5. Inne rodzaje pomocy i wsparcia	35
2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie	39
2.2.1. Indywidualne programy pomocy	39
2.2.1. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza	39
2.2.3. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	46
3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.....	50
4. Kadra pomocy społecznej	58
5. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej.....	60
Podsumowanie, wnioski i rekomendacje	65
Spis wykresów, map i tabel.....	74

Słowniczek skrótów

CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
CUS	Centrum Usług Społecznych
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
KIS	Centrum Integracji Społecznej
CIS	Klub Integracji Społecznej
GUS	Główny Urząd Statystyczny
DPS	Dom Pomocy Społecznej
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Wprowadzenie

Obowiązek sporządzania corocznego dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej” nałożyła na gminy i powiaty ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zgodnie z art. 16a ustawy ocena powinna zostać sporządzona w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej, a zasoby, o których mowa w ocenie, powinny w szczególności obejmować: infrastrukturę, kadrę zatrudnioną w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania z pomocy społecznej bez względu na podmiot je finansujący i realizujący. Ocena, o której mowa, obejmuje osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.

OZPS przedstawiana jest odpowiednio radzie gminy i radzie powiatu (do 30 kwietnia) oraz sejmikowi województwa (do 30 czerwca). Dokument przedkładany sejmikowi województwa jest sporządzany na podstawie ocen przekazanych przez gminy i powiaty za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej, a następnie do dnia 31 lipca przekazywany właściwemu wojewodzie. Ocena wraz z rekomendacjami powinna być podstawą planowania budżetu na następny rok.

OZPS obrazuje realizację zadań przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie, a także prezentuje dane bieżące i prognozowane odnośnie osób korzystających z poszczególnych form wsparcia w obszarze pomocy społecznej i w obszarach objętych zakresem innych ustaw.

Obowiązek realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na administracji samorządowej i rządowej współpracującej w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Zadania pomocy społecznej w województwie lubelskim realizuje 213 ośrodków pomocy społecznej, w tym 4 ośrodki w miastach na prawach oraz 20 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Zadania na szczeblu województwa realizowane są przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie (zadania samorządu województwa) oraz Wydział Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego (zadania wojewody). Zadania z zakresu pomocy społecznej realizują również pozostałe jednostki organizacyjne pomocy społecznej, takie jak: domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa (w tym rodzinnego), ośrodki wsparcia i ośrodki interwencji kryzysowej.

System pomocy społecznej uzupełniają instytucje działające w oparciu o ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawę o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawę o ochronie zdrowia psychicznego, a także sektor

instytucji non–profit ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych działających w obszarze polityki społecznej.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie sporządza ocenę na podstawie danych przekazanych przez 233 jednostki – ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie. Większość danych pobierana jest automatycznie z innych systemów informatycznych (m.in. GUS, POMOST, MEN), a pozostałe informacje są uzupełniane przez pracowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie i przekazywane do systemu CAS.

Sytuacja demograficzno - społeczna w województwie lubelskim

1.1. Podział administracyjny

Województwo lubelskie położone jest w południowo – wschodniej części Polski. Zajmuje 25 122 km² powierzchni, co stanowi 8% ogółu kraju. Lubelszczyzna sąsiaduje z 4 województwami: od strony północnej z województwem podlaskim i mazowieckim, od zachodniej ze świętokrzyskim, a południowej z podkarpackim. Strona wschodnia stanowi granicę terytorialną kraju oraz Unii Europejskiej, a sąsiadujemy z Białorusią i Ukrainą. Zgodnie z podziałem administracyjnym w obrębie województwa znajduje się 213 gmin, 20 powiatów oraz 4 miasta na prawach powiatu (Biała Podlaska, Chełm, Lublin oraz Zamość). Według danych GUS w województwie są ogółem 162 gminy wiejskie, 31 gmin miejsko-wiejskich oraz 20 miejskich, a także 51 miast.

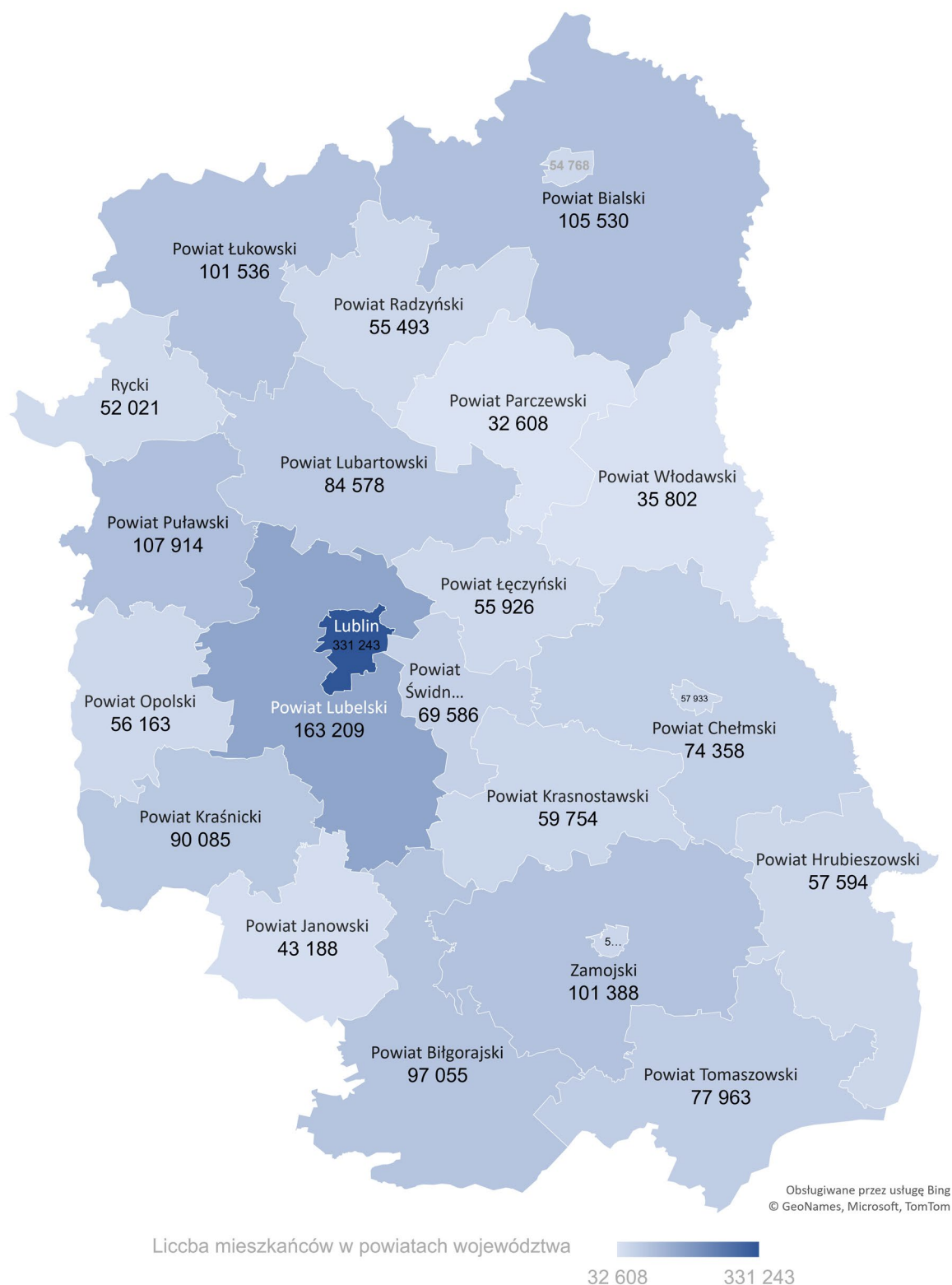
W końcu 2022 r. liczba ludności Polski wyniosła 37 766 327, tj. o 314 084 osoby mniej niż w końcu 2021 r. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w dniu 31 grudnia 2022 r. w województwie lubelskim mieszkało 2 024 637 osób. W porównaniu z 2021 r. liczba ludności zmalała o 51 745 osób. Średnia gęstość zaludnienia (liczba osób przypadająca na 1 km²) w województwie lubelskim była niższa niż w kraju i wynosiła 81 osoby na km² wobec 115 w kraju.

Województwo lubelskie należy do stosunkowo mało zurbanizowanych. Wskaźnik urbanizacji dla województwa kształtuje się na poziomie niższym niż średnia jego wartość w kraju. Łącznie w 51 miastach zamieszkiwało 935 128 osób, co stanowi 46,2% ogółu ludności, podczas gdy w kraju ludność miast stanowiła 59,7% ogółu populacji.

Stolicą województwa lubelskiego jest Lublin, miasto na prawach powiatu, z 331 243 mieszkańcami na koniec 2022 r. Mieszkańcy Lublina stanowili 16,4% ogółu ludności województwa.

Liczbę ludności w powiatach województwa lubelskiego przedstawia mapa nr 1:

Mapa 1. Liczba mieszkańców w powiatach województwa lubelskiego.

*M. Zamość – 58 942, M.Chełm – 57 933

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/> - data pobrania 22.05.2023 r.

1.2. Struktura ludności

Z danych statystycznych GUS wynika, że w 2022 r. (stan na 31.12.2022 r.) Polskę zamieszkiwało ogółem 37 766 327 osób. Najwięcej mieszkańców liczy województwo mazowieckie – 5 510 612 osób (14,6% ogółu mieszkańców Polski) i śląskie – 4 346 702 osoby (11,5% ogółu mieszkańców Polski).

Z kolei najmniej mieszkańców Polski zamieszkuje w województwach: lubuskim – 979 976 osób, co stanowi - 2,6% oraz opolskim – 942 441 osób, tj. 2,5% ogółu mieszkańców. Mieszkańcy województwa lubelskiego stanowili 5,4% ogółu ludności Polski (2 024 637 – 31.12.2022 r.).

Liczbę mieszkańców w poszczególnych województwach przedstawia poniższa tabela oraz mapa:

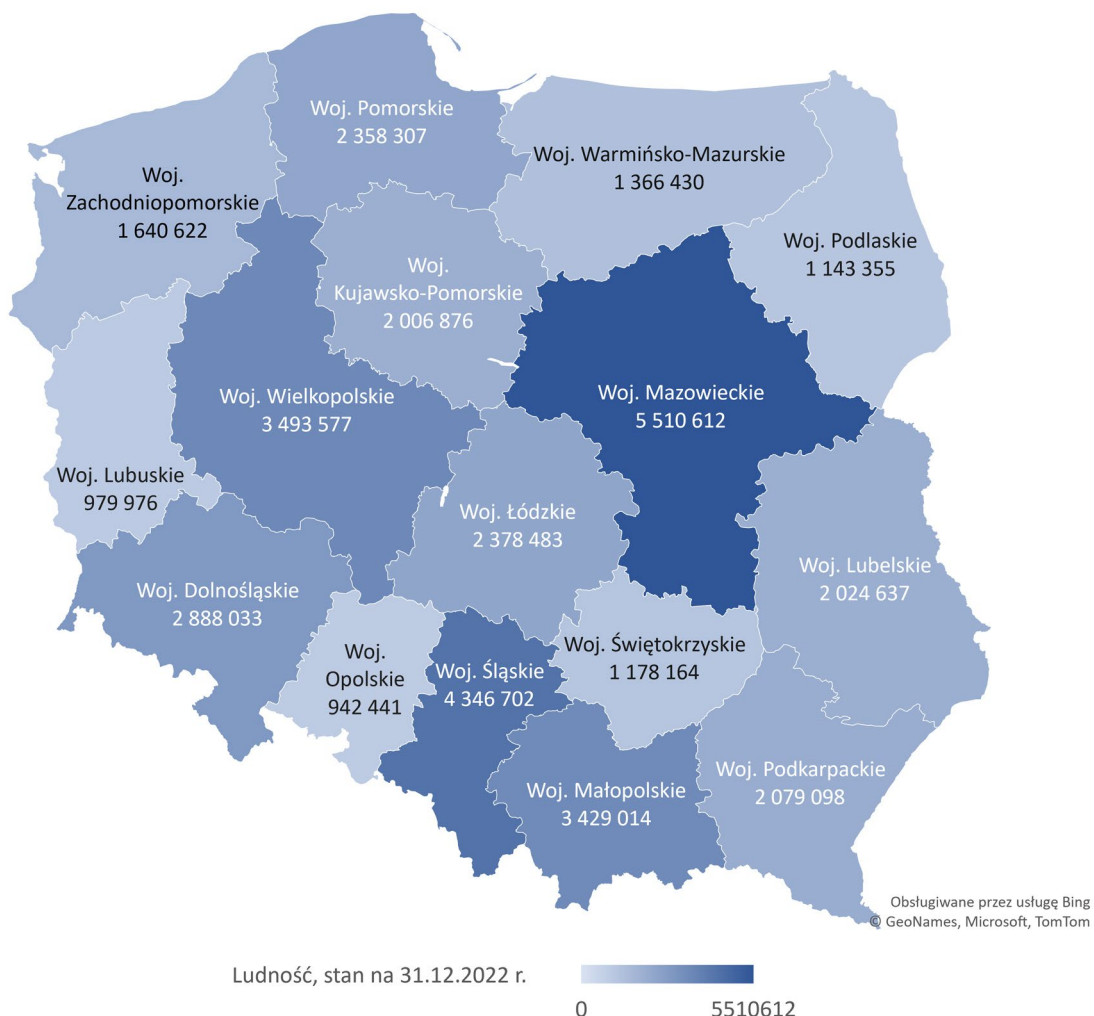
Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych województwach.

Jednostka terytorialna	Liczba ludności stan na 31.12.2020 r.	Liczba ludności stan na 31.12.2021 r.	Liczba ludności stan na 31.12.2022 r.	% udział liczby osób w województwach w ogólnej liczbie ludności Polski
POLSKA	38 265 013	38 080 411	37 766 327	100%
Dolnośląskie	2 891 321	2 880 432	2 888 033	7,6%
Kujawsko – Pomorskie	2 061 942	2 047 900	2 006 876	5,3%
Lubelskie	2 095 258	2 076 382	2 024 637	5,4%
Lubuskie	1 007 145	999 205	979 976	2,6%
Łódzkie	2 437 970	2 416 902	2 378 483	6,3%
Małopolskie	3 410 441	3 407 727	3 429 014	9,1%
Mazowieckie	5 425 028	5 419 721	5 510 612	14,6%
Opolskie	976 774	969 410	942 441	2,6%
Podkarpackie	2 121 229	2 110 694	2 079 098	5,5%
Podlaskie	1 173 286	1 165 262	1 143 355	3,0%
Pomorskie	2 346 671	2 346 982	2 358 307	6,2%
Śląskie	4 492 330	4 455 877	4 346 702	11,5%
Świętokrzyskie	1 224 626	1 212 564	1 178 164	3,1%
Warmińsko – Mazurskie	1 416 495	1 405 359	1 366 430	3,6%
Wielkopolskie	3 496 450	3 489 074	3 493 577	9,3%
Zachodnio – Pomorskie	1 688 047	1 676 92	1 640 622	4,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/> - data pobrania 22.05.2023 r.

Mapa 2. Liczba ludności w poszczególnych województwach (stan na 31.12.2022 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Tables.aspx> – data pobrania 26.05.2023 r.

Od połowy lat dziewięćdziesiątych obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności województwa lubelskiego. Związany jest on z ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji wewnętrznych i zewnętrznych.

Niekorzystna sytuacja w zakresie umieralności wraz z bardzo niskim poziomem urodzeń przyczyniły się do ujemnego poziomu przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów). W 2022 r. w województwie lubelskim przyrost naturalny wyniósł minus 9 706.

W 2022 r., podobnie jak w 2021 r., saldo migracji na pobyt stały było ujemne. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego w ciągu omawianego okresu przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym czasie. W wyniku ujemnego salda migracji stałych liczba mieszkańców województwa lubelskiego w 2022 r. zmniejszyła się o 4 686 osób.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że struktura ludności według płci w województwie lubelskim od kilku lat nie ulega większym zmianom. Na koniec 2022 r. liczba kobiet w województwie lubelskim wyniosła 1 044 468, natomiast liczba mężczyzn – 980 169. Taka tendencja utrzymuje się również w skali kraju. W 2022 r. w województwie lubelskim kobiety stanowiły, podobnie jak przed rokiem, 51,5% ogółu ludności województwa, w kraju 51,7 ogółu mieszkańców kraju. W miastach województwa przewaga liczebna kobiet była większa niż na wsi, na 100 mężczyzn przypadało 113 kobiet wobec 101 na terenach wiejskich.

1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup z prognozą na lata 2014 – 2050.

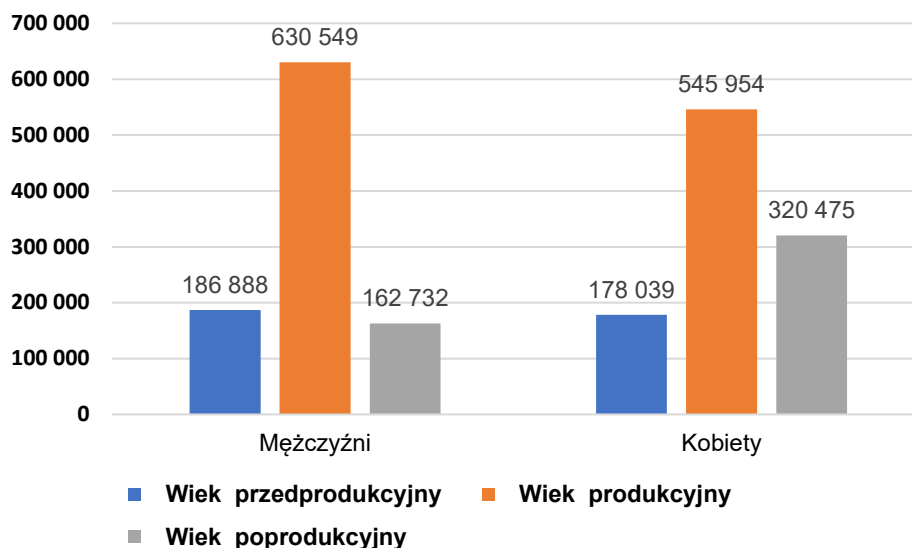
Ekonomiczne grupy ludności klasyfikuje się w trzech przedziałach wiekowych (istotnych z punktu widzenia rynku pracy):

- Wiek przedprodukcyjny – osoby do 17 roku życia;
- Wiek produkcyjny uwzględniający granicę wiekową mężczyzn i kobiet. Mężczyzn klasyfikuje się w przedziale wiekowym od 18 do 64 lat, natomiast kobiety od 18 do 59 lat;
- Wiek poprodukcyjny – wiek mężczyzn liczony jest od ukończenia 65 roku życia i powyżej oraz kobiet - 60 lat i powyżej.

Struktura ludności według wieku w województwie lubelskim zmienia się z roku na rok. Maleje liczba dzieci i młodzieży, a wzrasta liczba ludności w starszych rocznikach. Przyczyną tych zmian jest przesuwanie się w czasie „roczników wyżów i niżów demograficznych”, a także obserwowany od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku spadek dzietności kobiet oraz wydłużenie się przeciętnego czasu trwania życia. W wyniku zmian demograficznych zachodzących w województwie lubelskim liczba osób młodych w wieku poniżej 18 lat na przestrzeni 2021 i 2022 r. zmniejszyła się z 369 603 osób do 364 927 osób. W porównaniu do 2021 r. liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła się z 1 191 844 osób w 2021 r. do 1 176 503 osób w 2022 r. Natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety 60 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej) zwiększyła się z 476 852 osób w 2021 r. do 483 207 osób w 2022 r. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 23,9% mieszkańców województwa. W Polsce w 2022 r. wartość omawianego współczynnika wynosiła 22,9%. Grupa osób w wieku poprodukcyjnym jest silnie zróżnicowana ze względu na płeć. W województwie lubelskim udział kobiet w tej zbiorowości wynosi 66,3% (320 475) natomiast mężczyzn 33,7% (162 732). W Polsce wśród osób w wieku poprodukcyjnym (8 646 197) kobiety stanowią 65,9% (5 694 523), mężczyźni – 34,1% (2 951 674).

Liczbę ludności województwa wg ekonomicznych grup ludności, z uwzględnieniem podziału na płeć wg stanu na dzień 31.12.2022 r. przedstawia poniższy wykres:

Wykres 1. Liczba ludności województwa lubelskiego wg ekonomicznych grup ludności z podziałem na płeć w 2022 roku.

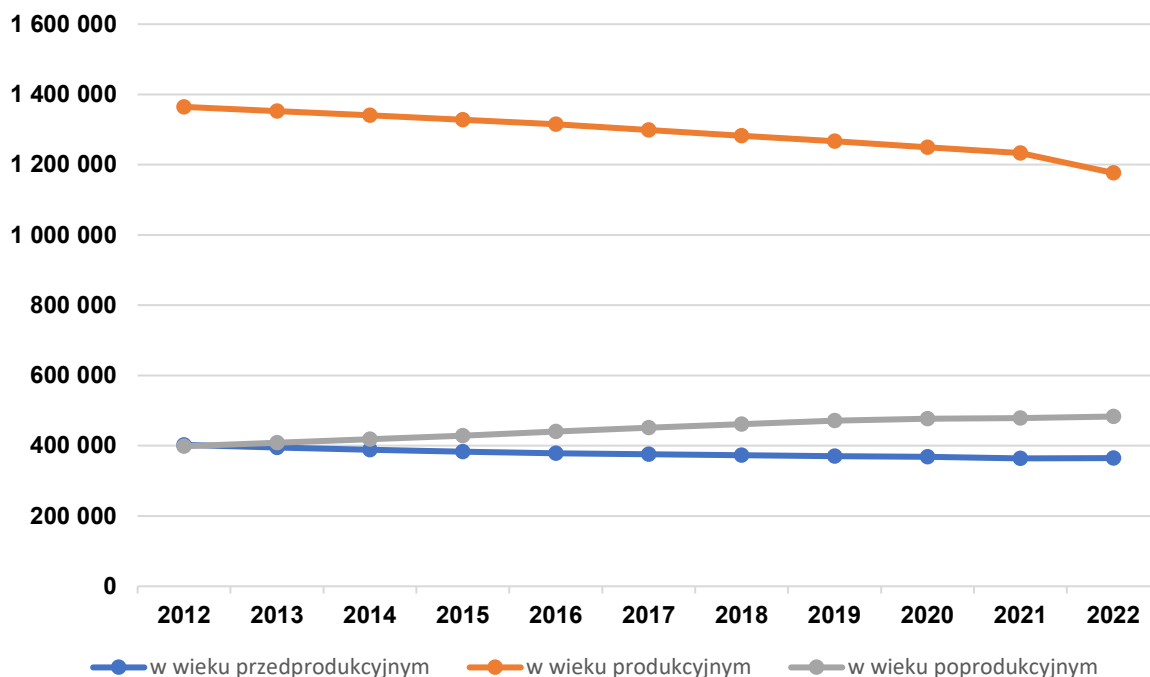

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Tables.aspx> – data pobrania 24.05.2023 r.

Zarówno wiek przedprodukcyjny jak i produkcyjny charakteryzują się większą liczbą mężczyzn niż kobiet, natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym to przede wszystkim kobiety (67,2%).

Zmianę liczby ludności województwa wg ekonomicznych grup ludności w latach 2012 – 2022 wg stanu na dzień 31.12.2022 r. prezentuje poniższy wykres:

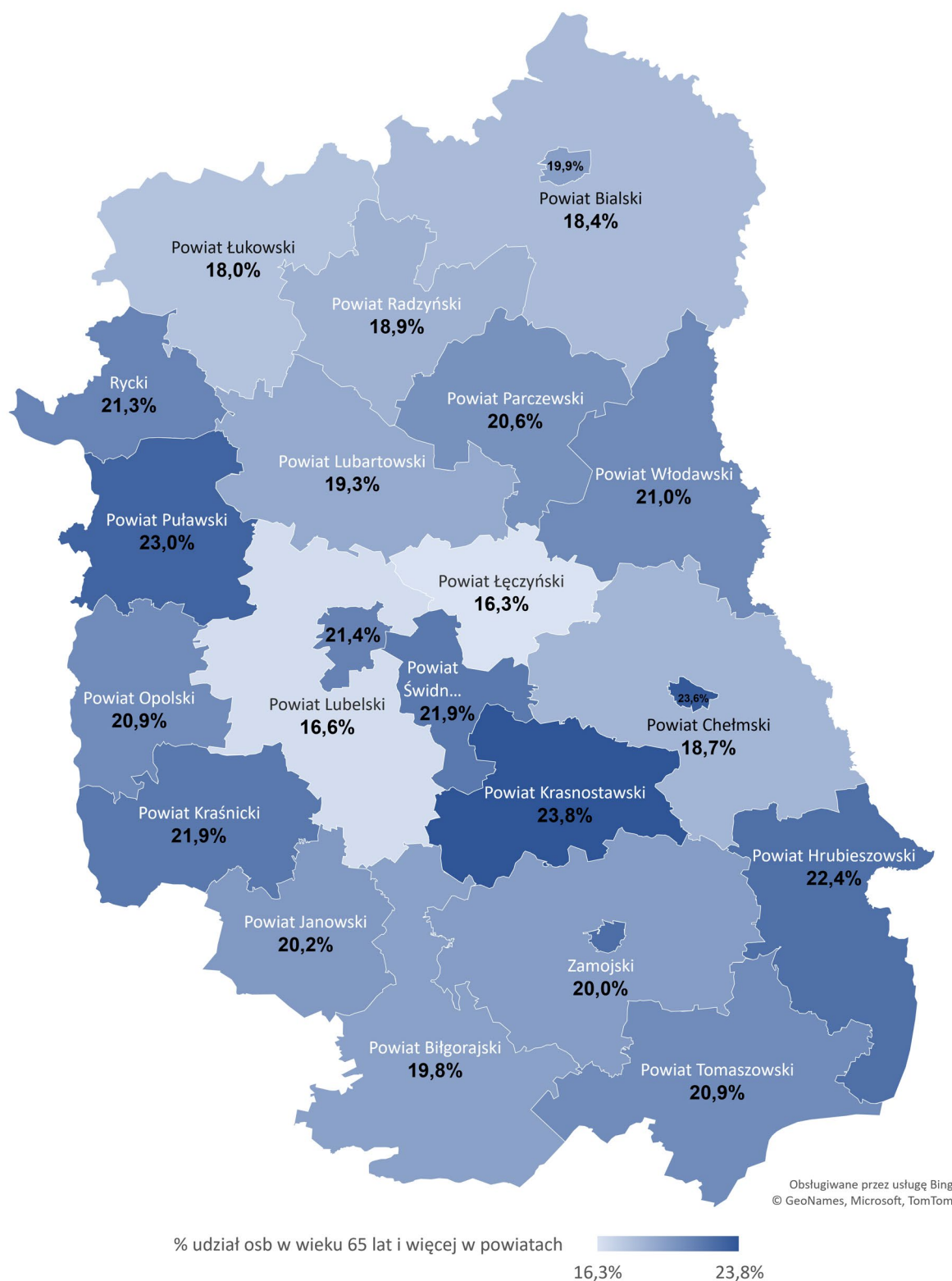
Wykres 2. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012 – 2022.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Tables.aspx> – data pobrania 24.05.2023 r.

Z analizy danych Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących struktury ludności według biologicznych grup wiekowych wynika, że w 2022 r. osoby w wieku 65 lat i więcej (412 448 osób) stanowiły 20,4% mieszkańców województwa lubelskiego. W Polsce osoby w wieku 65 lat i więcej stanowiły 19,5% ogółu ludności. Najwyższy udział osób w wieku 65 lat i więcej w strukturze wiekowej ludności wystąpił w powiecie krasnostawskim (osoby starsze stanowiły tam 23,8% ogółu populacji), w mieście Chełm (23,6%), powiecie puławskim (23%), powiecie hrubieszowskim (22,4%), M. Zamość (22,5%), świdnickim (21,9%), M. Lublin (21,4%), zaś najniższy w powiecie łęczyńskim (16,3%) i lubelskim (16,6%).

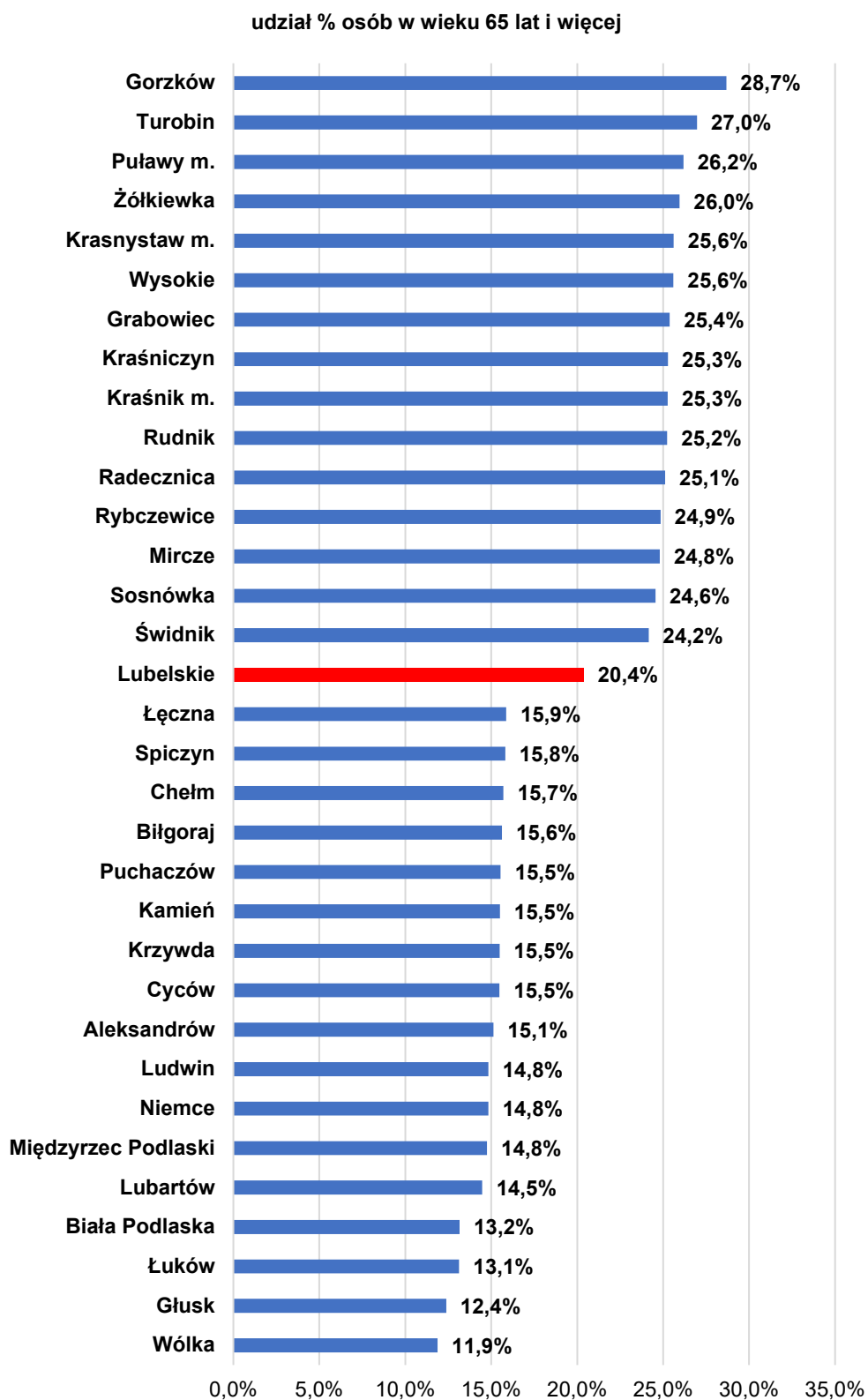
Mapa 3. Udział procentowy osób w wieku 65 lat i więcej w powiatach województwa lubelskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Tables.aspx> – data pobrania 26.05.2023 r.

Do gmin o najwyższym odsetku osób w wieku 65 lat i więcej należą: Gorzków, Żółkiewka, Miasto Krasnystaw, Kraśniczyn, Rudnik (wszystkie w powiecie krasnostawskim), Turobin (powiat biłgorajski), Wysokie (powiat lubelski), Grabowiec i Radecznica (powiat zamojski), Mircze (powiat hrubieszowski), Sosnówka (powiat bialski), Rybczewice (powiat świdnicki), Miasto Puławy, Miasto Świdnik. Są to gminy, w których osoby w wieku 65 lat i więcej stanowią od 24,2 do 28,7 % populacji. Natomiast do gmin o najniższym udziale tej grupy osób zaliczają się: Wólka, Głusk (obie w powiecie lubelskim), Łuków i Krzywda (powiat łukowski), gmina Biała Podlaska i gmina Międzyrzec Podlaski (powiat bialski), gmina Lubartów i Niemce (powiat lubartowski), Łęczna, Spiczyn, Cyców, Ludwin, Puchaczów (wszystkie w powiecie łęczyńskim) gmina Aleksandrów i gmina Biłgoraj (powiat biłgorajski), Kamień i gmina Chełm (powiat chełmski) - od 11,9 do 15,9 % udziału osób w wieku 65 lat i więcej.

Wykres 3. Gminy województwa lubelskiego o najwyższym i najniższym udziale % osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności gminy w 2022 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/> - data pobrania 22.05.2023 r.

Według danych GUS w kolejnych dekadach systematycznie spadać będzie liczba ludności w Polsce. Trend ten dotyczyć będzie również województwa lubelskiego. W 2050 r. liczba ludności województwa lubelskiego wyniesie 1,7 mln, co oznacza zmniejszenie liczby ludności o 0,4 mln w porównaniu z 2013 r., tj. o 20,7%. Według prognozy w 2050 r. w porównaniu z 2013 r.) w miastach województwa lubelskiego najbardziej zmniejszy się liczba osób w wieku 25-29 lat – o 60,6% i 30-34 lata – o 60,7%, a na wsi w wieku 20 – 24 lata – o 49,5% oraz w wieku 25-29 lat – o 46,6%. Największy wzrost liczby ludności zarówno w miastach, jak i na wsi wystąpi natomiast wśród osób w wieku 85 lat i więcej (odpowiednio o 304% i o 126,4%) oraz w wieku 70-74 lata (odpowiednio o 78,8% i o 93,8%).

1.4. Struktura społeczno – bytowa osób starszych z prognozą na lata 2014 – 2050

Zgodnie z ustawą z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych osoba starsza to osoba, która ukończyła 60 rok życia.

Zjawisko starzenia się społeczeństwa jest obserwowane od wielu lat. Z danych GUS wynika, że liczba osób powyżej 60 roku życia wzrasta systematycznie, zarówno w kraju jak i w województwie lubelskim. W kraju osoby powyżej 60 roku życia stanowią 25,9% ogółu ludności.

Liczbę mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2013 – 2022 w kraju i województwie lubelskim przedstawia poniższa tabela:

Tabela 2. Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2013 – 2022 w kraju i województwie lubelskim.

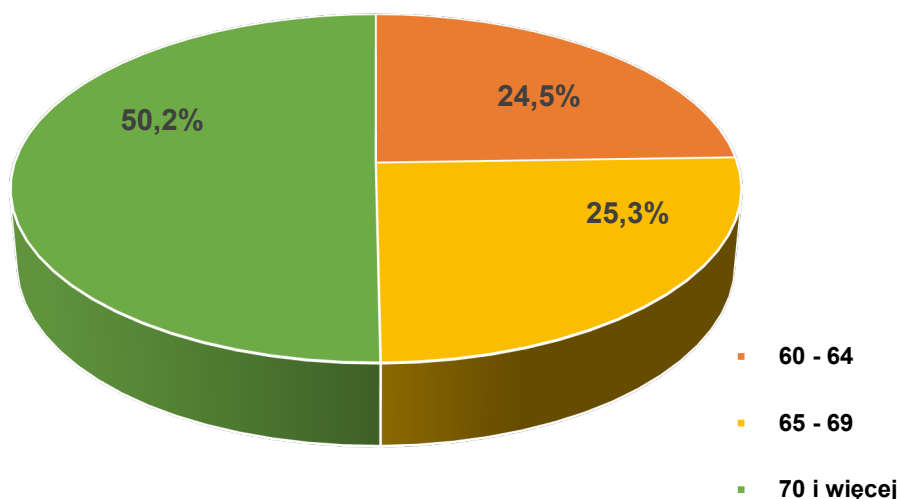
Lata	Polska	Województwo lubelskie	% udział w liczbie mieszkańców Polski powyżej 60 roku życia
2013	7 078 151	408 423	4,1%
2014	8 547 781	485 594	5,7%
2015	8 802 954	497 939	5,7%
2016	9 055 216	510 184	5,6%
2017	9 293 592	522 049	5,6%
2018	9 508 393	532 507	5,6%
2019	9 703 745	542 318	5,4%
2020	9 800 233	546 184	5,5%
2021	9 828 753	545 671	5,6%
2022	9 797 710	546 452	5,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/l> data pobrania 24.05.2023 r.

W województwie lubelskim osoby powyżej 60 lat (546 452 osoby) stanowią 26,9% mieszkańców województwa. Najliczniejszą grupę tworzą osoby w przedziale wiekowym 70 lat i więcej, którzy stanowią 50,2 % ogółu osób w wieku 60 i więcej lat. Procentowe ujęcie wyodrębnionych przedziałów wiekowych przedstawia wykres nr 3.

Wykres 4. Udział procentowy osób w wieku 60 i więcej lat w poszczególnych przedziałach wiekowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: <https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Tables.aspx> – data pobrania 24.05.2023 r.

Województwo lubelskie znalazło się wśród województw, w których proces starzenia się społeczeństwa przebiegać będzie najszybciej. W 2050 r. notowany będzie tu czwarty z najwyższych wiek środkowy (mediana wieku) – 54,8 roku, tj. o 2,3 roku wyższy niż dla Polski ogółem. W województwie lubelskim liczba osób w wieku 65 lat i więcej zwiększy się o 78,7% do 593,9 tys. w 2050 r., a osób w wieku 80 lat i więcej o 113,0% do 196,9 tys., przy czym odsetek tych osób w regionie będzie jednym z najwyższych w kraju. Przewiduje się, że zjawisko podwójnego starzenia się społeczeństwa (udział liczby ludności w wieku 80 lat i więcej w liczbie ludności w wieku 65 lat i więcej) będzie narastało. W województwie lubelskim udział ten zwiększy się zarówno w miastach z 23,4% w 2013 r. do 34,8% w 2050 r. jak i na wsi odpowiednio z 31,4% do 31,7%.

1.5. Sytuacja na rynku pracy w województwie lubelskim

W grudniu 2022 r. w urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było 61,3 tys. bezrobotnych, którzy stanowili 7,5% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce. W porównaniu z grudniem 2021 r. liczba bezrobotnych zmniejszyła się w województwie lubelskim o 7,5%, a w kraju o 9,3%. W przekroju terytorialnym najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych było w Lublinie (8,9 tys. osób) oraz w powiecie bialskim (3,7 tys. osób). Najmniejszą liczbę bezrobotnych obejmowały zaś rejestry w powiecie parczewskim

(1,0 tys. osób) oraz łęczyńskim (1,2 tys. osób). Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w skali roku odnotowano w większości powiatów, przy czym najwyższy w powiecie puławskim (o 16,9%), świdnickim (o 16,0%) oraz Białej Podlaskiej (o 15,3%). Wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano jedynie w 3 powiatach: parczewskim (o 3,0%), radzyńskim (o 1,0%) oraz tomaszowskim (o 0,7%).

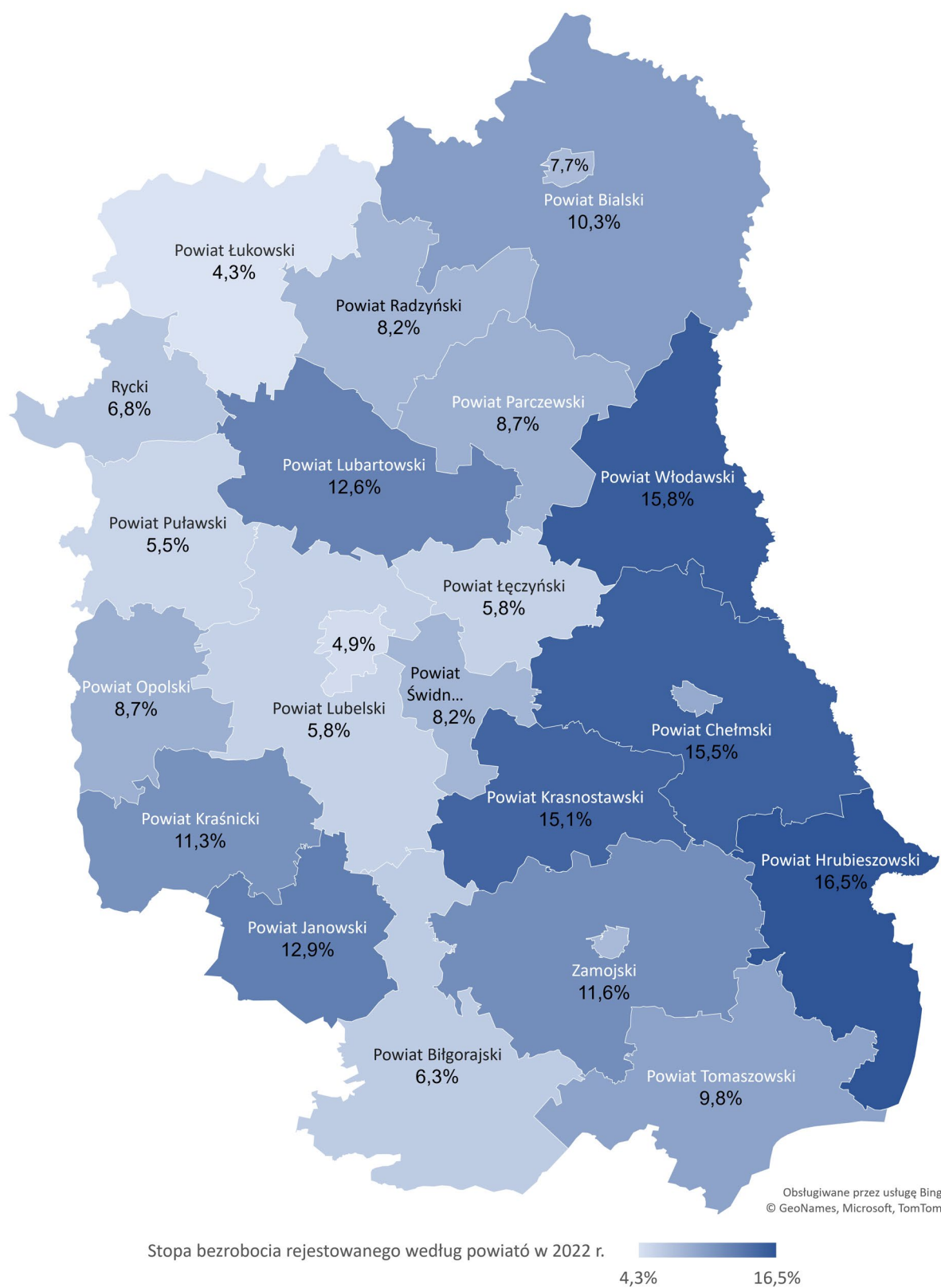
Spośród bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy na koniec grudnia 2022 r. prawa do zasiłku nie posiadało 55,3 tys. osób, tj. mniej o 7,7% niż przed rokiem. Ich udział w liczbie bezrobotnych ogółem wyniósł 90,3% i był niższy niż na koniec grudnia 2021 r. o 0,2 p. proc. W kraju prawa do zasiłku nie posiadało 85,8% bezrobotnych.

W województwie lubelskim wyższy niż w kraju (o 4,2 p. proc.) był udział osób pozostających bez pracy 1 rok i dłużej. Największą grupę, podobnie jak w 2021 r., stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-34 lata – 27,0% ogółu bezrobotnych (na wsi – 28,7%).

W 2022 r. stopa bezrobocia w województwie lubelskim wyniosła 8,1% i była niższa o 0,6 p. proc. niż w grudniu 2021 r. W Polsce stopa bezrobocia zmniejszyła się o 0,6 p. proc. w stosunku do grudnia 2021 r. i wyniosła 5,2%. W rankingu województw lubelskie, pod względem wysokości stopy bezrobocia, plasowało się na 14. miejscu. W kraju najniższy poziom bezrobocia odnotowano w województwie wielkopolskim (2,9%), śląskim (3,7%) oraz mazowieckim (4,2%), a najwyższy w województwie podkarpackim (8,8%) oraz warmińsko-mazurskim (8,7%).

W województwie lubelskim do powiatów o najwyższej stopie bezrobocia należały: hrubieszowski (16,5%), włodawski (15,8%) oraz chełmski (15,5%), o najniższej zaś: łukowski (4,3%), Lublin (4,9%) i puławski (5,5%). W porównaniu z grudniem 2021 r. stopa bezrobocia zmniejszyła się w 21 powiatach, w największym stopniu w powiecie chełmskim (o 2,0 p. proc.), włodawskim (o 1,8 p. proc.), hrubieszowskim (o 1,6 p. proc.) oraz świdnickim (o 1,5 p. proc.). Stopa bezrobocia zwiększyła się jedynie w powiecie parczewskim (o 0,2 p. proc.). Na niezmiennym poziomie stopa bezrobocia pozostała w powiecie łukowskim i radzyńskim. Wielkość stopy bezrobocia w poszczególnych powiatach przedstawia poniższa mapa

Mapa 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach województwa w 2022 r.

*Powiat M. Chełm – 9,2 %, Powiat M. Zamość – 7,8%

Liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy oraz stopę bezrobocia w latach 2014 -2022 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2014-2022

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bezrobotni zarejestrowani (w tys.)	116,9	107,9	95,6	81,2	74,4	69,4	76,5	66,2	61,3
Stopa bezrobocia (%)	12,7	11,7	10,4	8,8	8,00	7,4	8,2%	7,2	8,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

Osoby z niepełnosprawnością wśród bezrobotnych

W końcu grudnia 2022 r. jako bezrobotne zarejestrowane były 3 402 osoby z niepełnosprawnością (5,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych), z czego 39% stanowiły kobiety. W porównaniu z grudniem 2021 r. liczba bezrobotnych niepełnosprawnych zmniejszyła się o 1,4%. Spośród zarejestrowanych osób z niepełnosprawnością 90,8% bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku. Dla osób niepełnosprawnych przygotowano 50 ofert pracy, co oznacza, że na 1 wolne miejsce pracy przypadało 68 osób niepełnosprawnych, w kraju zaś 27.

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osobami będącymi w szczególnej sytuacji na rynku pracy są:

- bezrobotni do 30 roku życia,
- bezrobotni długotrwale,
- bezrobotni powyżej 50 roku życia,
- bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej,
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- bezrobotni niepełnosprawni.

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w końcu grudnia 2022 r. stanowiły 85,7% ogółu bezrobotnych (w grudniu 2021 r. – 86,9%). Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Ich udział w liczbie bezrobotnych ogółem spadł w skali roku o 3,5 p. proc. Zmniejszył się również udział osób bezrobotnych do 30 roku życia (o 0,4 p. proc.) oraz udział bezrobotnych posiadających co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia

(o 0,6 p. proc.). Zwiększył się natomiast udział osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia (o 0,4 p. proc.), udział osób bezrobotnych do 25 roku życia (o 0,4 p. proc.) oraz udział osób niepełnosprawnych (o 0,4 p. proc.).

Jednym z głównych powodów ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej jest bezrobocie. W 2022 r. 44% beneficjentów pomocy społecznej korzystało ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem w latach 2015 – 2022 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 4. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej

Rok	Wskaźnik
2015	53%
2016	51%
2017	49%
2018	46%
2019	44%
2020	45%
2021	47%
2022	44%

Źródło: Raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

1.6. Infrastruktura społeczna

Jednym z obszarów, które zawiera ocena zasobów pomocy społecznej jest infrastruktura społeczna, rozumiana jako zespół urządzeń publicznych zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne ludności. W ramach tego obszaru OZPS obejmuje dane dotyczące liczby lokali w zasobie mieszkaniowym gminy, w tym lokali z najmem socjalnym, liczby klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów, liczby hospicjów, ośrodków dla cudzoziemców, a także liczby żłobków dla dzieci funkcjonujących w gminach województwa lubelskiego. Zasoby w ramach infrastruktury społecznej w regionie na przestrzeni lat 2019-2022 przedstawia poniższa tabela

Tabela 5. Infrastruktura społeczna na przestrzeni lat 2019-2022.

Lp.	Infrastruktura społeczna	2019	2020	2021	2022
1.	Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy (w tym:	19 949	20 008	19 609	19 168
	Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	2 856	2 841	2 810	2 792
2.	Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	378	391	425	458
3.	Liczba hospicjów	11	12	12	12
4.	Liczba ośrodków dla cudzoziemców	4	4	4	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2022 r.

W 2022 r. liczba lokali w zasobie mieszkaniowym gmin w województwie lubelskim wyniosła 19 168, a tym samym zmniejszyła się o 441 w stosunku do 2021 r. Najwięcej tego typu mieszkań występowało w mieście Lublin – 8 401 (43,8% ogółu wszystkich mieszkań tego typu na Lubelszczyźnie). Drugim co do największej liczby lokali w zasobie mieszkaniowym gminy jest miasto Zamość z 1 800 lokalami (9,3% ogółu mieszkań) oraz miasto Chełm – 1 364 mieszkań, czyli 7,1%. Prognozuje się, że w 2023 r. liczba mieszkań komunalnych zmniejszy się o 145 w stosunku do stanu na koniec grudnia 2022 r.

Liczba mieszkań socjalnych w województwie lubelskim wynosi ogółem 2 792 lokale (o 18 mniej niż w roku poprzedzającym), z czego najwięcej jest ich w M. Lublin – 1 193. Kolejne miasta, w których występuje największa liczba mieszkań socjalnych to: Hrubieszów (143), Międzyrzec Podlaski (139), Tomaszów Lubelski (115), Chełm (113).

W roku oceny złożono 2 214 wniosków o przydział lokalu z zasobów mieszkaniowych gminy (o 304 więcej niż w 2021 r.). Z kolei na mieszkanie socjalne w 2022 r. oczekiwały 1 044 osoby. W 2022 r. wykonano 113 wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego.

Istotnym elementem infrastruktury społecznej są kluby oraz inne miejsca spotkań dla seniorów. Na terenie Lubelszczyzny łącznie wykazanych zostało 459 klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów. Placówek tego typu systematycznie przybywa. Prognoza na rok kolejny przewiduje dalszy wzrost ich liczby do 475.

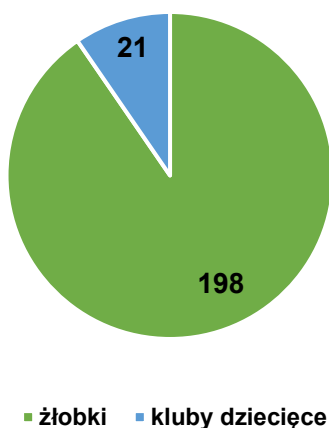
Z danych z oceny wynika, że w 2022 r. funkcjonowało 12 hospicjów stacjonarnych, w tym 11 dla osób dorosłych oraz 1 hospicjum dla dzieci. Hospicja znajdują się w miastach: Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Lubartów, Lublin (2), Puławy, Włodawa, Dęblin, Krasnostaw oraz w gminie Łabunie w powiecie zamojskim i gminie Wisznice w powiecie bialskim.

W województwie lubelskim w roku oceny znajdowały się 4 ośrodki dla cudzoziemców. Zlokalizowane były w powiatach: radzyńskim (Bezwola), bialskim (Kolonja Horbów) oraz w Łukowie i mieście Biała Podlaska.

Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 stwarza warunki dla organizowania i funkcjonowania zróżnicowanych form opieki nad dziećmi. Opieka może być organizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego oraz sprawowana przez dziennego opiekuna lub nianię.

W końcu grudnia 2022 r. w województwie lubelskim działało 219 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3, z tego 198 żłobków i 21 klubów dziecięcych. Żłobki dysponowały 8 159 miejscami, kluby dziecięce posiadały 442 miejsca. Zdecydowana większość z nich była zlokalizowana w miastach (82,4% placówek). Wśród placówek największy odsetek stanowiły żłobki (90,4%). Liczbę placówek przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5. Liczba placówek dla dzieci do lat 3

Źródło: opracowanie na podstawie GUS Bank Danych Lokalnych

W 2022 roku uległa poprawie sytuacja w zakresie instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3. W stosunku do poprzedniego roku wzrosła zarówno liczba placówek (o 27), jak i liczba dzieci z nich korzystających. W żłobkach i klubach dziecięcych w końcu roku przebywało 7 350 dzieci tj. o 465 więcej dzieci niż w 2021 roku.

2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej gmina oraz powiat realizują działania mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Podejmują one działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Zadania realizowane przez ośrodek pomocy społecznej oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie wspierają osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia – w tej grupie ujęte zostały osoby i rodziny, które w danym okresie sprawozdawczym uzyskały pomoc i wsparcie bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania – z uwzględnieniem zarówno pomocy, która udzielana była w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomocy bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. W grupie tej uwzględnione są także osoby i rodziny objęte wyłącznie pracą socjalną, wsparciem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci skierowań do zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, skierowań do prac społecznie użytecznych itp. Ponadto są to osoby umieszczone w domach pomocy społecznej, w przypadku, gdy starosta jest organem wydającym decyzję, osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń, dzieci przebywające w pieczy zastępczej, usamodzielniani wychowankowie, osoby korzystające ze wsparcia ośrodka interwencji kryzysowej.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w 2022 r. jednostki udzieliły pomocy i wsparcia ogółem 126 619 osobom tj. o ponad 4 tysiącom więcej niż w roku poprzednim. Prognoza na rok następny przewiduje wzrost liczby korzystających z pomocy (o ponad 1 300 osób).

Pomoc w formie świadczeń przyznana została w roku oceny 49 893 osobom z 36 687 rodzin (łącznie pomoc gmin i powiatów). W grupie tej uwzględnia się osoby, którym decyzją administracyjną przyznano świadczenie wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej. W skład tych rodzin wchodziło 81 212 osób, co stanowi 4% mieszkańców województwa lubelskiego (w roku poprzedzającym rok oceny wskaźnik ten wynosił 4,2%). 56,58% osób, którym przyznano świadczenie, stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy (28 233 osoby).

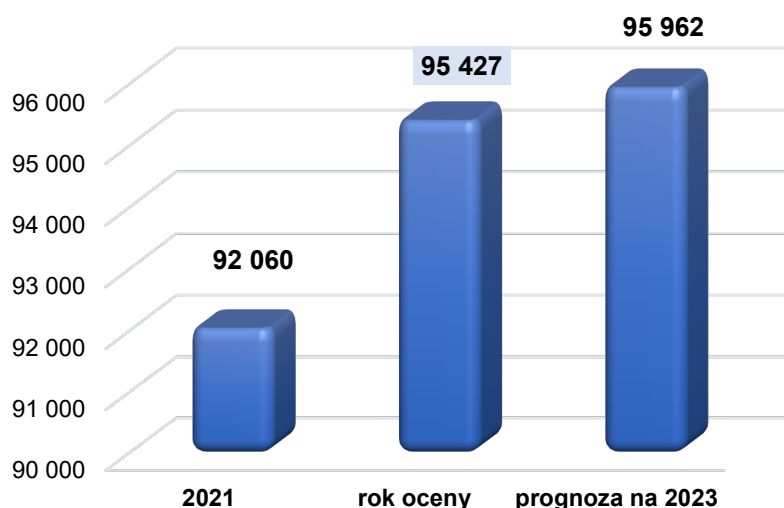

2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie

2.1.1. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia

Wsparciem ośrodków pomocy społecznej oraz 4 miejskich ośrodków pomocy rodzinie w województwie lubelskim w 2022 roku objęto 95 427 osób. W odniesieniu do 2021 r. liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia wzrosła o ponad 3 200 osób. Prognozy na rok 2023 wskazują, że w porównaniu do roku oceny liczba osób objętych wsparciem wzrośnie o ponad 600 osób. Wykazane osoby uzyskały pomoc i wsparcie w ramach zdań własnych i zleconych (pomoc udzielana w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomoc, która jest udzielana bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego).

Wykres 6. Osoby, którym udzielono pomocy i wsparcia /zadania gminy/

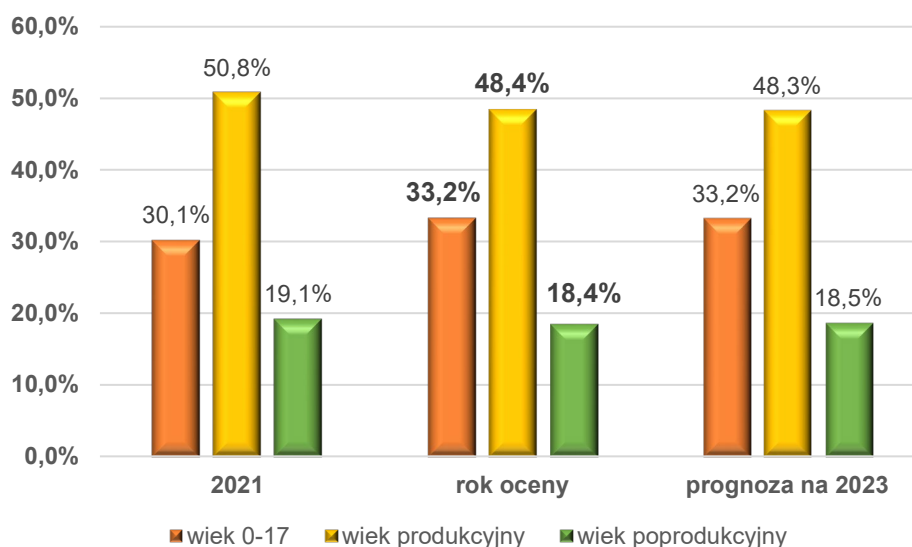
Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie

W 2022 r. pomoc w formie świadczeń bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania otrzymały 49 393 osoby z 36 548 rodzin (liczących łącznie 80 855 osób). Ponad połowę osób (52,2%), którym przyznano świadczenie, stanowiły kobiety. 56,4% osób, którym przyznano świadczenie, to osoby długotrwale korzystające z pomocy (27 856). W porównaniu z rokiem 2021 liczba osób, którym przyznano świadczenie, zmalała o ponad 3 400, w 2023 roku prognozowany jest nieznaczny spadek tej liczby.

Analiza przedziałów wiekowych osób korzystających ze świadczeń w latach 2021 – 2022 pokazuje spadek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz wzrost liczby osób z przedziału 0 – 17 lat; prognoza pozostaje na poziomie zbliżonym do roku oceny:

Wykres 7. Liczba osób korzystających ze świadczeń w poszczególnych przedziałach wiekowych

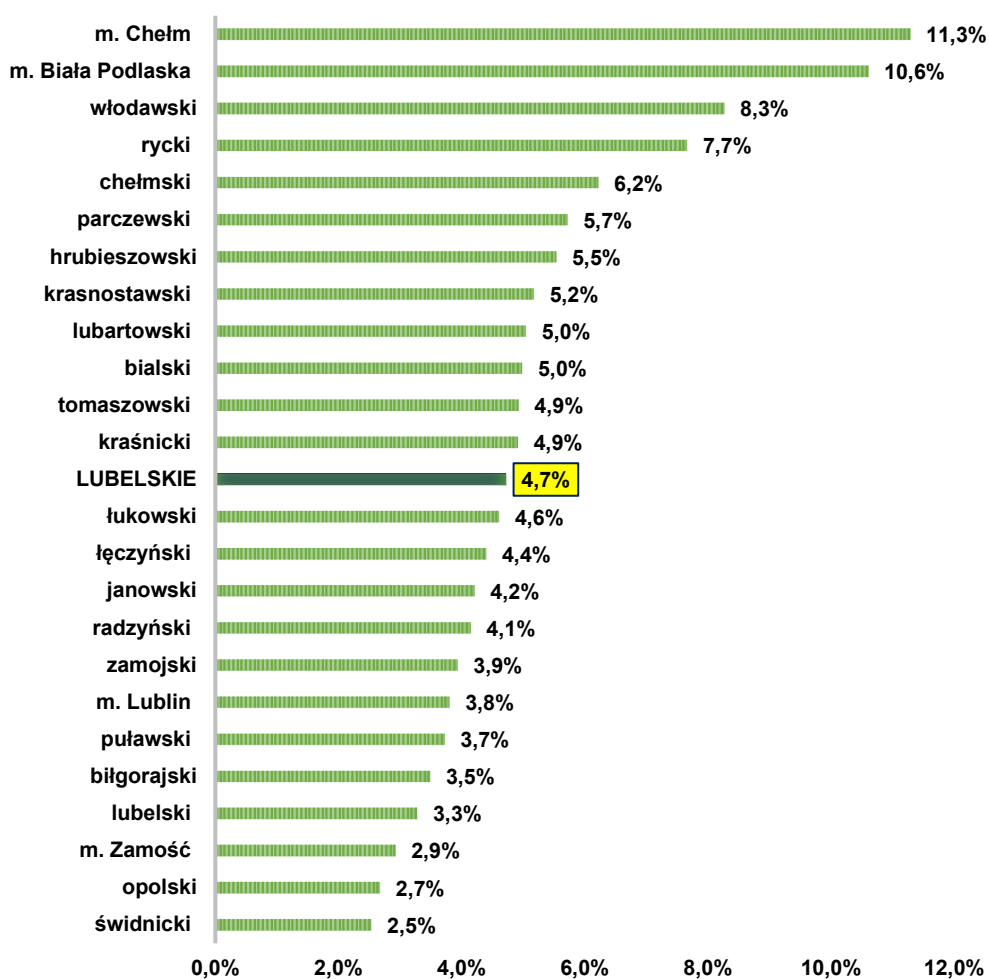

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

W 2022 r. ze wsparcia gmin skorzystało 4,7% mieszkańców Lubelszczyzny, w roku poprzedzającym rok oceny było to 4,4% (wzrost ww. wskaźnika spowodowany jest tym, że wiele gmin do grupy objętych wsparciem zaliczyło osoby pobierające dodatek węglowy wypłacany na podstawie Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym).

W ujęciu powiatowym w roku oceny wskaźnik ten najwyższy był w mieście Chełm, mieście Biała Podlaska oraz w powiecie włodawskim i ryckim. Najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w mieście Zamość oraz w powiecie opolskim i świdnickim. Korzystanie z pomocy i wsparcia w gminach w 2022 r. w ujęciu powiatowym obrazuje poniższy wykres:

Wykres 8. Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w gminach w 2022 r. (w ujęciu powiatowym).

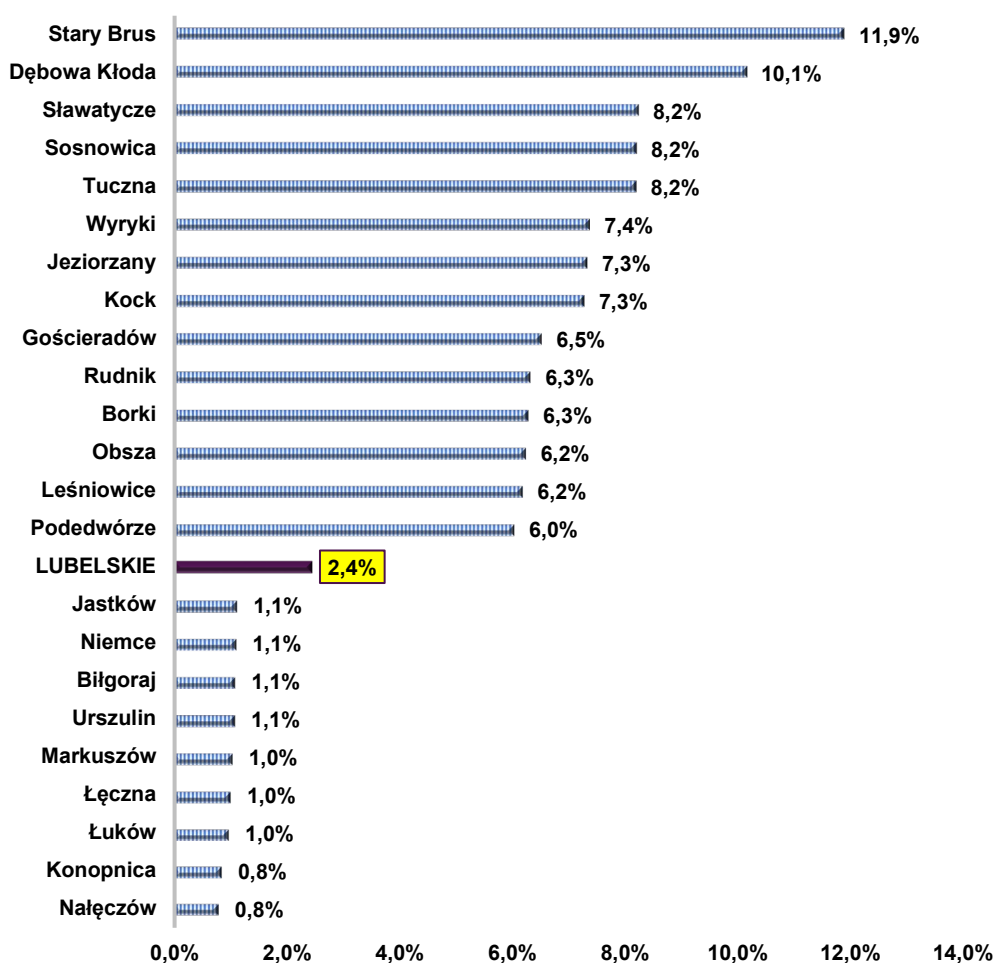

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy i wsparcia odnotowano w gminach Stężyca (50,6%), Sawin (28,9%) oraz Stary Brus (23,2%), a najniższy w gminach Wola Mysłowska (10,1%), Dębowa Kłoda (10, 1%) oraz Włodawa (10,2%). Jak wspomniano wyżej wiele gmin do grupy osób korzystających z pomocy i wsparcia zaliczyło osoby pobierające dodatek węglowy wypłacany na podstawie ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym.

Prezentowany niżej wykres przedstawia gminy o najwyższym i najniższym wskaźniku osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2022 r.:

Wykres 9. Gminy o najwyższym i najniższym wskaźniku osób korzystających ze świadczeń w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

2.1.2. Powody udzielania pomocy i wsparcia

W roku 2022 głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia rodzinom były:

- ubóstwo – 20 535 rodzin,
- długotrwała lub ciężka choroba – 17 054 rodziny,
- niepełnosprawność – 14 950 rodzin.

W porównaniu z rokiem 2021 w roku oceny odnotowano spadek liczby rodzin dotkniętych powyższymi problemami – liczba rodzin dotkniętych ubóstwem zmalała o ponad 1 600, długotrwałą lub ciężką chorobą o ponad 1 tys., a niepełnosprawnością o prawie 1 tys. Kolejność przyczyn korzystania przez rodziny z pomocy i wsparcia w roku oceny przedstawia się następująco:

Tabela 6. Powody udzielania pomocy rodzinom w 2022 r.

POWODY UDZIELENIA POMOCY I WSPARCIA - RANKING	LICZBA RODZIN OGÓŁEM
UBÓSTWO	20 535
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	17 054
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	14 950
BEZROBOCIE	14 458
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK. - WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO – OGÓŁEM	5 325
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	3 800
ALKOHOLIZM	3 143
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - W TYM: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIENTNOŚCI	2 835
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK. -WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	2 399
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK. -WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY WIELODZIENTNE	1 166
BEZDOMNOŚĆ	1 086
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	677
PRZEMOC W RODZINIE	560
SYTUACJA KRYZYSOWA	312
ZDARZENIE LOSOWE	192
NARKOMANIA	134
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY, OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ LUB ZEZWOLENIE NA POBYT CZASOWY (art. 7 pkt 11)	73
SIEROCTWO	40
KLĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	3

Źródło: raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

2.1.3. Usługi pomocy społecznej

Z uwagi na występujące problemy społeczne istnieje zapotrzebowanie na usługi pomocy społecznej m.in. usługi opiekuńcze, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, pracę socjalną oraz kontrakt socjalny.

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Pomoc ta jest przyznawana, gdy osoba jest pozbawiona pomocy innych osób lub rodzina nie może tej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc

w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności.

W 2022 r. z pomocy w formie usług opiekuńczych w ramach zadań własnych gminy skorzystały ogółem 5 163 osoby, z usług specjalistycznych 239 osób. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych spadła o 269. W przypadku usług specjalistycznych liczba osób nimi objętych spadła o 34.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu ich zamieszkania. W 2022 r. z tej formy pomocy skorzystało 678 osób – o 85 osób mniej niż w 2021 r.

Pomoc w formie specjalistycznego poradnictwa, w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego, udzielana jest osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W ramach poradnictwa prawnego udziela się informacji dotyczących obowiązujących przepisów z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne jest realizowane w formie diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje natomiast problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. W roku oceny poradnictwem specjalistycznym ośrodki pomocy społecznej objęły 2 927 rodzin, tj. o 1 007 rodzin mniej niż w 2021 r.

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem prowadzonej interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb poradnictwa socjalnego lub prawnego. W razie konieczności rodzinie udziela się również schronienia na okres do 3 miesięcy. W roku oceny interwencją objęto 129 rodzin. W porównaniu z 2021 r. liczba rodzin objętych tą formą wsparcia znacznie spadła – o 179.

Prowadzenie pracy socjalnej należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Praca socjalna jest prowadzona przez pracowników socjalnych. Działania podejmowane w jej ramach mają na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Pracę socjalną prowadzi się:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;

- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna jest świadczona osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. W roku 2022 z pomocy w formie pracy socjalnej skorzystało 48 677 rodzin. Należy podkreślić, że udzielanie pracy socjalnej należy do jednych z najważniejszych zadań realizowanych przez pracowników socjalnych. Skuteczna praca socjalna powinna doprowadzić do aktywizacji i samodzielności klientów pomocy społecznej, a w konsekwencji do wyjścia z sytemu pomocy.

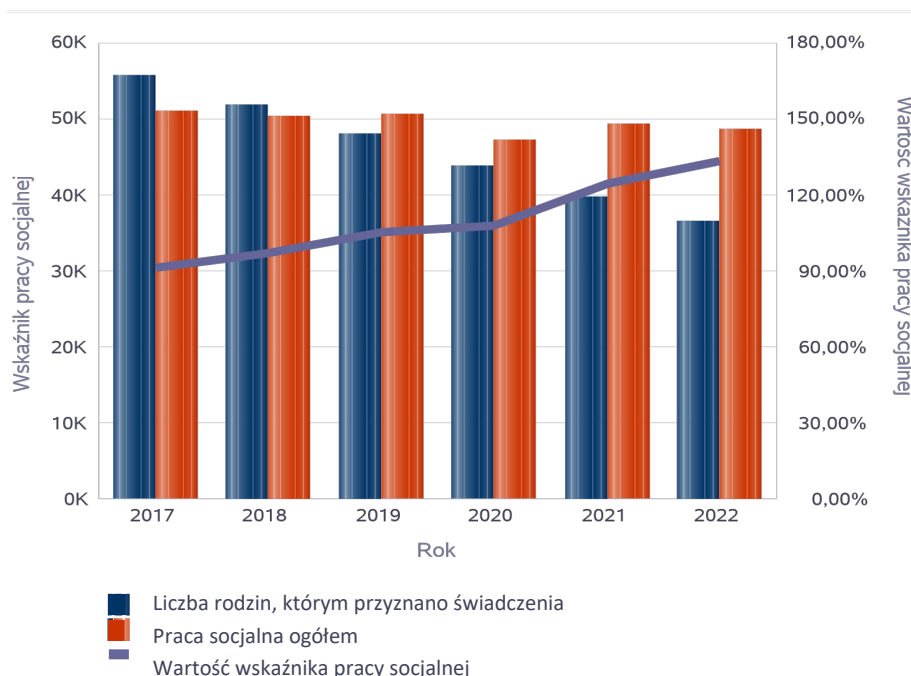
Tabela 7. Wskaźnik pracy socjalnej w latach 2019 – 2022

	2019	2020	2021	2022
Wskaźnik pracy socjalnej	105,29%	107,83%	124,37%	133,57%
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia	47 889	43 649	39 601	36 443
Praca socjalna ogółem	50 424	47 066	49 252	48 677

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Wskaźnik rodzin objętych pracą socjalną systematycznie rośnie w ostatnich latach. Zmiany w tym zakresie obrazuje poniższy wykres:

Wykres 10. Wskaźnik pracy socjalnej w latach 2017 – 2022

Źródło: raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Jednym z podstawowych narzędzi pracy socjalnej jest kontrakt socjalny – czyli pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc. Kontrakt socjalny określa uprawnienia i zobowiązania stron, to jest pracownika socjalnego i klienta, w ramach wspólnie

podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej. W 2022 roku zawarto 2 029 kontraktów socjalnych (o 496 mniej niż w 2021 roku), liczba osób objętych kontraktem wyniosła 2 184. W roku poprzedzającym rok oceny kontraktów nie zawarły 83 OPS-y z terenu województwa lubelskiego (38,9%), natomiast w roku oceny 105 OPS-ów (49,3%) – widoczny jest zatem istotny spadek w tym zakresie.

W roku oceny OPS-y realizowały 64 projekty socjalne (w 2021 r. – 20), liczba objętych nimi osób wyniosła 1 613. Projekt socjalny w ustawie o pomocy społecznej definiowany jest jako zespół działań mających na celu poprawę sytuacji życiowej osób, rodzin, grup zagrożonych ubóstwem, marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

2.1.4. Świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej

Rodzinom wymagającym wsparcia OPS-y udzielają pomocy w ramach zadań własnych i zleconych gminie, w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej do świadczeń pieniężnych zaliczamy:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczkę na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Z kolei do świadczeń niepieniężnych zaliczamy między innymi następujące formy pomocy:

- praca socjalna,
- zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego,
- pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
- sprawienie pogrzebu,
- poradnictwo specjalistyczne,
- interwencja kryzysowa,
- schronienie,
- posiłek,
- ubranie,
- usługi opiekuńcze,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze,

- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (w tym w mieszkaniu chronionym).

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej.

Łączna liczba osób, którym wypłacono świadczenia pieniężne w 2022 roku wyniosła 39 710 (rzeczywista liczba świadczeniobiorców wyniosła 27 375 – część osób pobierała jednocześnie kilka rodzajów świadczeń). Najwięcej osób skorzystało z zasiłku celowego – 18 573 (o 3 738 mniej niż w 2021 r.), w tym 13 656 osobom przyznano zasiłek w ramach Programu Wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”.

Zasiłek okresowy otrzymało 12 525 osób (o 1 637 mniej niż w 2021 roku), a zasiłek stały wypłacono 8 612 osobom (o 263 mniej niż w 2021 r.) – w tym 7 610 osobom samotnie gospodarującym.

Uwzględniając wysokość środków przeznaczonych przez gminy na poszczególne rodzaje świadczeń pieniężnych najwięcej środków wydatkowanych zostało na zasiłki stałe – 50%.

Tabela 8. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w roku oceny

Rodzaj świadczenia	Liczba osób korzystających	Kwota świadczenia w zł	% udział*
Zasiłek stały	8 612	52 793 446	50%
Zasiłek okresowy	12 525	30 522 372	29%
Zasiłek celowy	18 573	22 368 890	21%

*wartości w przybliżeniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Dominującym powodem przyznania zasiłku okresowego w roku oceny było bezrobocie – 9 472 osób (75,6% wszystkich świadczeniobiorców zasiłku okresowego w 2022 r. stanowiły osoby bezrobotne).

Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej.

Jedną z ważniejszych form wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest pomoc w formie posiłku. W 2022 r. z posiłku skorzystało ogółem 17 801 osób. W porównaniu z 2021 r. liczba osób objętych tego typu wsparciem wzrosła o ponad 339 osób. Ośrodki pomocy społecznej prognozują, że w 2023 r. z posiłku skorzystają 18 664 osoby, czyli w odniesieniu do roku oceny liczba ta wzrośnie. W 2022 r. na pomoc w formie posiłków wydatkowano ogółem 12 696 406 zł.

Wśród osób korzystających z posiłku dominującą grupę stanowią dzieci – w roku oceny z tej formy pomocy skorzystało 16 288 dzieci (o 480 więcej niż w 2021 r.). Z prognoz na 2023 rok wynika, że liczba dzieci korzystających z posiłku wzrośnie o 403. Koszt posiłków dla dzieci w 2022 r. wyniósł 10 074 889 zł.

16 192 dzieci skorzystało w 2022 r. z posiłku w ramach programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu” (w roku poprzedzającym rok oceny z pomocy w ramach programu skorzystało 15 518 dzieci).

Kolejnymi formami wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest udzielenie schronienia i pomoc w formie przyznania niezbędnego ubrania, jeżeli osoby lub rodziny są tego pozbawione. Udzielenie schronienia polega na przyznaniu tymczasowego miejsca noclegowego w noclegowniach, schroniskach, domach dla bezdomnych i innych miejscach do tego przeznaczonych. Z kolei przyznanie niezbędnego ubrania polega na dostarczeniu osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku.

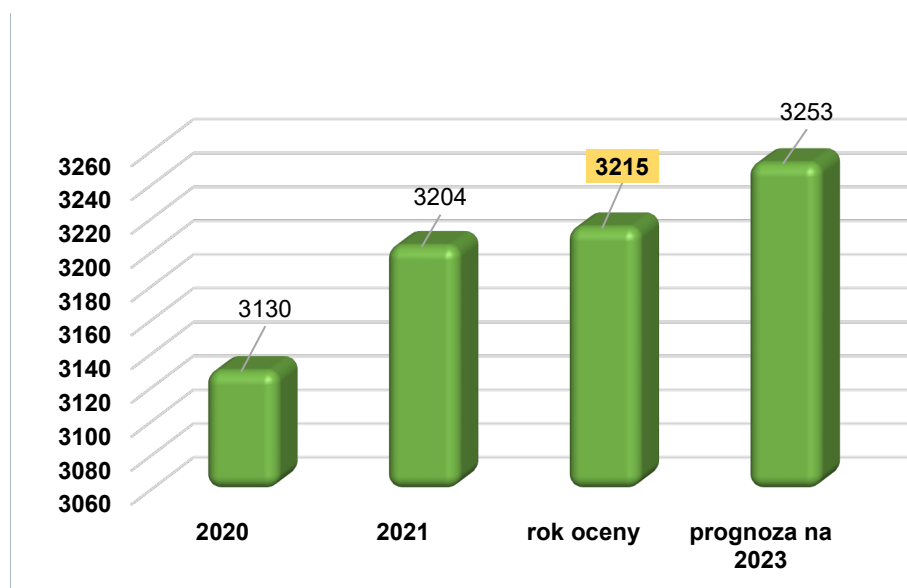
W 2022 r. schronienia udzielono 824 osobom, koszt pomocy wyniósł 3 498 186 zł. W porównaniu z rokiem 2021 spadła zarówno liczba osób, którym udzielono tego typu pomocy, jak i koszt udzielonej pomocy. Prognozy na 2023 rok wskazują na niewielki wzrost liczby osób wymagających udzielenia schronienia (o 12 osób).

W 2022 r. ośrodki pomocy społecznej nie wykazały pomocy w formie przyznania niezbędnego ubrania.

Inną formą pomocy w ramach świadczeń niepieniężnych jest sprawienie pogrzebu – w roku oceny w gminach sprawiono pogrzeb dla 221 osób, koszt tych świadczeń wyniósł 699 832 zł. W roku poprzedzającym rok oceny liczba osób, którym sprawiono pogrzeb, wyniosła 224, a koszt 638 260. Z porównania powyższych nakładów finansowych wynika, że w sposób istotny zwiększył się jednostkowy koszt tej formy świadczenia.

Do świadczeń niepieniężnych należy również kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu. Jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W 2022 r. gminy opłaciły pobyt w domach pomocy społecznej 3 225 osobom, koszt pobytu wyniósł łącznie 100 020 872 zł. W 2021 r. gminy dofinansowały pobyt 3 204 osób, ponosząc koszty w wysokości 88 451 573. Prognozuje się, że w 2023 r. w domach pomocy społecznej będzie przebywać 3 253 mieszkańców, za pobyt których płacić będą gminy – planowany koszt odpłatności wyniesie 103 352 522 zł.

Wykres 11. Odpłatność gmin za pobyt w domu pomocy społecznej – liczba osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

2.1.5. Inne rodzaje pomocy i wsparcia

Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzinie wymagającej wsparcia może zostać przydzielony asystent rodziny. Jest to osoba, która towarzyszy w poszukiwaniu rozwiązań w trudnej sytuacji życiowej, pomaga wykorzystać posiadane zasoby rodziny w pokonywaniu trudności, motywuje do podejmowania działań, podejmuje działania interwencyjne i zaradcze itp.

W 2022 r. liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny wynosiła 2 324 i w stosunku do 2021 r. spadła o 45 rodzin. Liczba asystentów rodziny utrzymuje się na zbliżonym poziomie i w roku oceny wynosiła 235.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych mogą zostać objęte pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga w:

- 1) opiece i wychowaniu dziecka;
- 2) prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- 3) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo oraz nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym. Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z taką rodziną wójt – właściwy ze względu na miejsce

zamieszkania rodziny wspieranej zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy.

Jest to w dalszym ciągu mało powszechna forma pomocy. W roku oceny w województwie lubelskim funkcjonowało 7 rodzin wspierających. W 2021 r. funkcjonowały 4 rodziny, OPS-y prognozują podpisanie umów z 6 rodzinami wspierającymi w 2023 roku.

Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka ponosi odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej. W 2022 r. gminy z powyższego tytułu poniosły koszty w wysokości 19 077 356 zł. Jest to pierwszy po latach tendencji wzrostowej spadek w tych kosztów (w roku poprzedzającym rok oceny było to 21 694 930 zł).

Świadczeniami rodzinnymi zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych są:

- 1) zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;
- 2) świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne;
- 3) zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a;
- 3a) świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22b;
- 4) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;
- 5) świadczenie rodzicielskie.

W 2022 r. z pomocy w formie zasiłków rodzinnych, dodatków do zasiłków rodzinnych oraz jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka skorzystało 40 196 rodzin. Łączny koszt wypłaconych świadczeń wyniósł 188 682 039,57 zł. W porównaniu z rokiem 2021 liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne zmniejszyła się o 9 362 rodziny, natomiast koszt świadczeń – o 34 891 099,73 zł.

Liczba pobierających powyższe świadczenia systematycznie spada. Wzrasta natomiast liczba zasiłków i świadczeń pielęgnacyjnych wypłacanych w województwie lubelskim, co obrazuje poniższa tabela:

Tabela 9. Liczba świadczeń w województwie lubelskim w latach 2018 – 2022 wypłacanych na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych

	LICZBA ŚWIADCZEŃ				
ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE	2018	2019	2020	2021	2022
Zasiłek pielęgnacyjny – ogółem	547 459	553 027	540 761	543 641	555 316
Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	137 042	138 230	139 528	145 167	151 980
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	208 984	211 918	199 192	196 531	200 948
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	7 168	6 706	6 263	5 652	5 461
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	194 265	196 173	195 778	196 291	196 927
Świadczenie pielęgnacyjne	86 365	92 263	108 268	130 913	156 292
Specjalny zasiłek opiekuńczy	42 096	39 952	35 455	25 326	15 775
ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE OGÓŁEM - ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY, ŚWIADCZENIA PIELĘGNACYJNE, SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY	675 920	685 242	684 484	699 880	727 383

Źródło: raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego w 2022 r. przyznano 11 020 osobom na łączną kwotę 58 923 312 zł. Poniższa tabela obrazuje spadek w zakresie liczby osób korzystających z tych świadczeń w latach 2018 – 2022 oraz w zakresie wydatkowanych kwot.

Tabela 10. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego oraz kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego w latach 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	15 678	13 950	12 820	12 092	11 020
Ogólna kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego (w zł)	79 098 556	71 524 823	66 896 270	63 960 605	58 923 312

Źródło: raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Od 1 kwietnia 2016 r. w ramach ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci rodzinom wypłacane jest świadczenie wychowawcze w kwocie 500 zł. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Świadczenie wychowawcze przysługuje matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka do dnia ukończenia przez dziecko 18 roku życia.

Zgodnie z informacją wygenerowaną z Centralnej Aplikacji Statystycznej łączna wysokość kwoty świadczeń wychowawczych wypłaconych rodzinom w 2022 r. wyniosła 853 527 231,00 zł i jest ona niższa od kwoty wypłat w 2021 r. o ponad 1,2 mld zł. Tak znaczący spadek jest wynikiem przejęcia wypłat świadczenia wychowawczego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wraz z początkiem okresu zasiłkowego, tj. od 01.06.2022 r.

Dodatki mieszkaniowe wypłacone przez gminy w 2022 r. przyznane zostały 13 427 gospodarstwom domowym na łączną kwotę 21 754 154 zł; w 2023 r. prognozowany jest wzrost liczby gospodarstw domowych pobierających dodatki mieszkaniowe (do 34 824).

Zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne od 1 stycznia 2014 r. tzw. odbiorcy wrażliwemu przysługuje prawo do dodatku energetycznego. Zgodnie z ustawą, odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej. W 2022 r. świadczenie tego typu przyznano 5 577 gospodarstwom domowym na kwotę 165 862 zł. Gminy przewidują, że w 2023 r. liczba gospodarstw korzystających z tego wsparcia spadnie do 498.

2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie

Powiatowe centra pomocy rodzinie są jednostkami organizacyjnymi powiatów, realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej, pieczy zastępczej i wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

2.2.1. Indywidualne programy pomocy

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie obejmuje działania psychologiczne, edukacyjne i socjalizacyjne ukierunkowane na taką zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie. W roku oceny programy realizowane były w 5 powiatowych centrach pomocy rodzinie (kraśnicki – 15, łęczyński – 9, hrubieszowski – 16, lubartowski – 8, puławski - 11) oraz 4 miastach na prawach powiatu (M. Biała Podlaska - 21, M. Chełm – 10, M. Lublin – 60, M. Zamość – 15). Łącznie programem objęto 165 osób stosujących przemoc w rodzinie. Dla porównania w 2021 r. programy realizowane były w 2 powiatowych centrach pomocy rodzinie (kraśnicki, łęczyński) oraz w 4 miastach na prawach powiatu (M. Chełm, M. Lublin, M. Zamość i M. Biała Podlaska), a objętych nimi zostało 102 osób stosujących przemoc w rodzinie.

Indywidualny program integracji cudzoziemców jest jedną z form pomocy skierowaną do cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt. W roku oceny realizowany był w M. Biała Podlaska (40 osób) oraz M. Lublin (25 osób) oraz powiatach: bialskim (5), lubelskim (2), parczewskim (1), radzyńskim (9), łukowskim (11), świdnickim (6). Łączna liczba osób korzystających z indywidualnego programu integracji cudzoziemców w województwie w roku oceny wyniosła 99. W 2021 r. programem zostało objętych 27 osób.

2.2.1. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Do głównych zadań samorządu powiatu wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej należą w szczególności:

- organizowanie pieczy zastępczej poprzez tworzenie warunków do powstawania oraz działania rodzin zastępczych, rodzin pomocowych, rodzinnych domów dziecka,
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- wsparcie dla usamodzielniających się osób, opuszczających rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze,

- organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe, niezawodowe oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.

Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatora(ów) rodzinnej pieczy zastępczej. Organizacja pieczy zastępczej jest zadaniem własnym powiatu. Piecza zastępcza ma zapewnić pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub, gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) rodzina zastępcza:
  - a) spokrewniona,
  - b) niezawodowa,
  - c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;
- 2) rodzinny dom dziecka.

Wg stanu na koniec grudnia 2022 roku w województwie lubelskim funkcjonowało ogółem 1 678 rodzin zastępczych różnego typu. Najwięcej było rodzin spokrewnionych z dzieckiem (1 119), które stanowiły 66% wszystkich rodzin zastępczych. W rodzinach umieszczonych było 2 453 dzieci ogółem, z tego 1 477 w rodzinach spokrewnionych. Ponadto w województwie lubelskim funkcjonuje 25 rodzinnych domów dziecka, w których w roku oceny przebywało 185 dzieci.

Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie rodzin zastępczych zawodowych wykazało 19 powiatów/miast na prawach powiatu. Na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało jedynie 6 rodzin zastępczych specjalistycznych: w powiecie chełmskim, kraśnickim i puławskim oraz na terenie miasta Biała Podlaska. W 7 powiatach: bialskim, hrubieszowskim, kraśnickim, lubelskim, puławskim, świdnickim oraz w mieście Lublin w roku oceny funkcjonowało 12 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.

Liczbę poszczególnych typów rodzin oraz dzieci w nich umieszczonych w latach 2017 – 2022 przedstawia tabela:

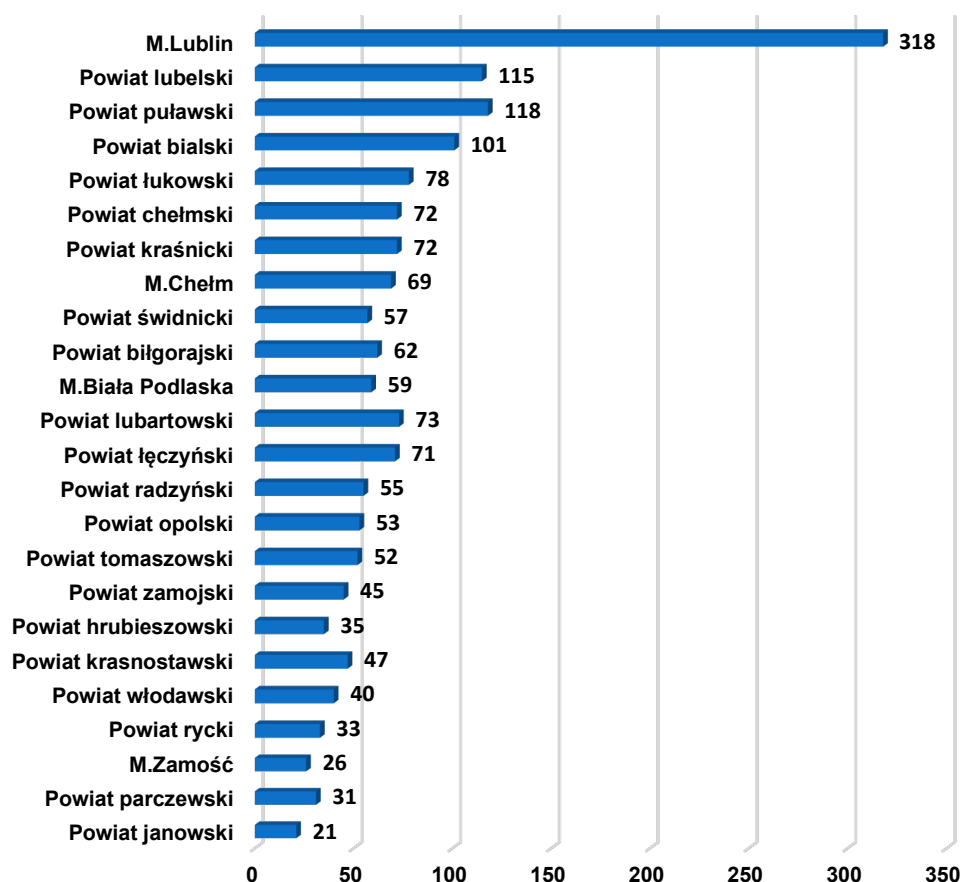
Tabela 11. Rodziny zastępcze na terenie województwa lubelskiego w latach 2017 – 2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RODZINY SPOKREWNIONE Z DZIECKIEM						
Liczba rodzin	1 157	1 121	1 115	1118	1 131	1119
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	1 516	1 473	1484	1481	1 510	1477
RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE						
Liczba rodzin	501	481	479	470	487	489
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	669	655	635	645	676	673
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE						
Liczba rodzin	103	67	69	72	67	70
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach:	311	210	303	311	318	303
w tym:						
RODZINY ZASTĘPCZE SPECJALISTYCZNE						
Liczba rodzin	4	6	5	5	6	6
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	7	12	9	9	12	10
RODZINY ZASTĘPCZE PEŁNIĄCE FUNKCJĘ POGOTOWIA RODZINNEGO						
Liczba rodzin	20	19	18	17	16	12
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	86	48	71	62	60	56
RODZINNE DOMY DZIECKA						
Liczba rodzinnych domów dziecka	16	16	21	21	24	25
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka	111	122	146	146	184	185

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31

Liczbę rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka ogółem w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego przedstawia poniższy wykres:

Wykres 12. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w powiatach ogółem w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednym z zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jest organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka. W 2022 roku szkolenia zostały skierowane do 15 kandydatów na rodziny zastępcze spokrewnione, 85 kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe oraz 21 kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe.

Rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka są obowiązani do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji, w szczególności poprzez udział w szkoleniach. W 2022 r. przeszkolonych zostało 347 osób z rodzin zastępczych.

W ramach poradnictwa specjalistycznego udzielono rodzinom zastępczym 8 838 porad.

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wniosek, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W stosunku do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej wykonuje organizator rodzinnej pieczy zastępczej.

Na koniec grudnia 2022 r. w województwie lubelskim zatrudnionych było 75 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w 19 powiatach i 4 miastach na prawach powiatu. Brak zatrudnienia koordynatora wykazał powiat radzyński. Koordynatorzy pracowali z 1 095 rodzinami zastępczymi / rodzinnymi domami dziecka.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, zwanej "osobą usamodzielnianą", w przypadku, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc na:

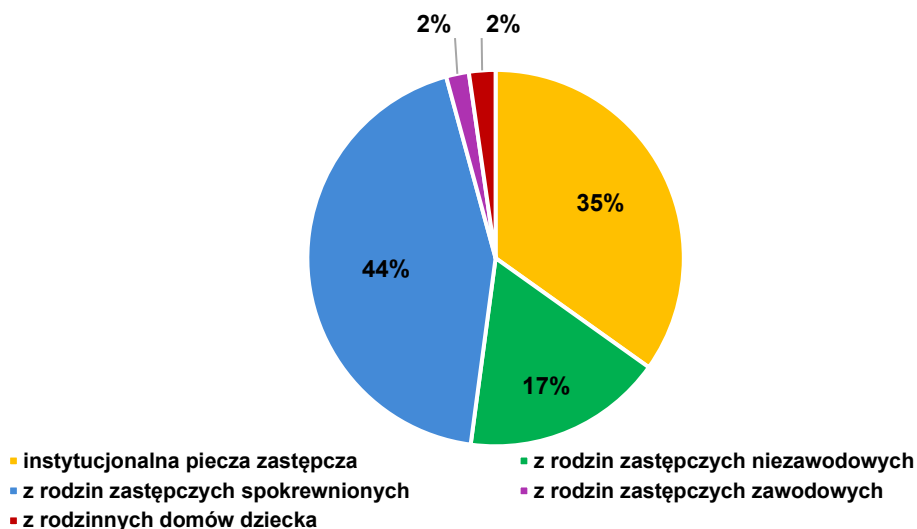
- 1) kontynuowanie nauki,
- 2) usamodzielnienie,
- 3) zagospodarowanie.

Ponadto udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.

W 2022 r. formy pieczy zastępczej opuściło 307 dzieci powyżej 18 roku życia:

- 1) z instytucjonalnej pieczy zastępczej – 107 osób
- 2) z rodzin zastępczych niezawodowych – 53 osoby
- 3) z rodzin zastępczych spokrewnionych – 134 osoby
- 4) z rodzin zastępczych zawodowych – 6 osób
- 5) z rodzinnych domów dziecka – 7 osób

Wykres 13. Struktura liczby osób usamodzielnionych w rozbiciu na pełnoletnie osoby opuszczające pieczę zastępczą

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego (obydwa półrocza).

Na realizację świadczeń w ramach usamodzielnienia dla osób pełnoletnich opuszczających rodzinne domy dziecka, rodziny zastępcze niezawodowe, rodziny zastępcze spokrewnione oraz rodziny zastępcze zawodowe wydatkowano 2 714 232 zł, w tym:

- 1) na kontynuowanie nauki – 1 775 396 zł,
- 2) na usamodzielnienie – 745 386 zł,
- 3) na zagospodarowanie – 193 450 zł.

W roku oceny środki finansowe skierowane do opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze wyniosły 1 428 445 zł. Pomoc pieniężną przyznano na:

- 1) kontynuowanie nauki – 792 402 zł,
- 2) usamodzielnienie – 531 552 zł,
- 3) zagospodarowanie – 104 491 zł.

Na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (art. 88 ust. 1) powiat realizuje pomoc skierowaną do osób pełnoletnich opuszczających: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy. Celem pomocy jest życiowe usamodzielnienie tych osób i integracja ze środowiskiem poprzez pracę socjalną oraz pomoc finansową i rzeczową.

W 2022 r. na terenie województwa lubelskiego takich osób było 36 (w roku poprzednim 38), z tego z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki skorzystało 18 osób, z pomocy pieniężnej na usamodzielnienie 9 osób, z pomocy pieniężnej na zagospodarowanie 8 osób.

Środki finansowe przeznaczone dla osób opuszczających dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii i młodzieżowy ośrodek wychowawczy w roku oceny wyniosły 145 307 zł. W 2021 r. była to kwota 163 065 zł.

W 2022 r. pomoc pieniężną przeznaczono na:

- 1) kontynuowanie nauki – 66 322 zł;
- 2) usamodzielnienie – 36 222 zł;
- 3) zagospodarowanie – 32 185 zł

Instytucjonalna piecza zastępcza

Dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej może zostać skierowane do instytucjonalnej pieczy zastępczej po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub braku możliwości skierowania dziecka do rodziny zastępczej. Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

1. placówki opiekuńczo-wychowawczej;
2. regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej;
3. interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

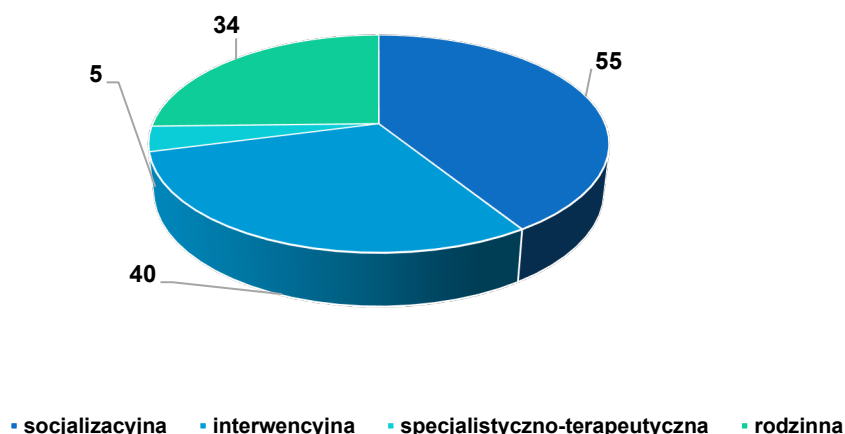
Placówki opiekuńczo-wychowawcze dzielą się na:

- a) **typu socjalizacyjnego** – zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie, zaspokajają jego niezbędne potrzeby i podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny,
- b) **typu interwencyjnego** – zapewniają dziecku doraźną opiekę w czasie trwania sytuacji kryzysowej lub w przypadkach wymagających zapewnienia mu natychmiastowej opieki. Pobyt w placówce interwencyjnej nie powinien być dłuższy niż 3 miesiące, w szczególnych przypadkach może on zostać przedłużony do zakończenia trwającego postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie, umieszczenie w pieczy zastępczej,
- c) **typu specjalistyczno-terapeutycznego** – zapewniają opiekę dzieciom o indywidualnych potrzebach, wymagających stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej opieki (dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności i wymagające wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych),
- d) **typu rodzinnego** – zapewniają całodobową opiekę i wychowanie dla maksymalnie 8 dzieci, (z wyjątkiem potrzeby umieszczania rodzeństwa), zaspokajają niezbędne potrzeby dzieci i podejmują działania na rzecz powrotu dzieci do ich rodzin. Prowadzenie placówki można zlecić organizacji pozarządowej.

Wg stanu na koniec grudnia 2022 r. w województwie lubelskim funkcjonowały 94 placówki opiekuńczo-wychowawcze, w których przebywało 977 dzieci. W 2021 r. w instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało 935 dzieci.

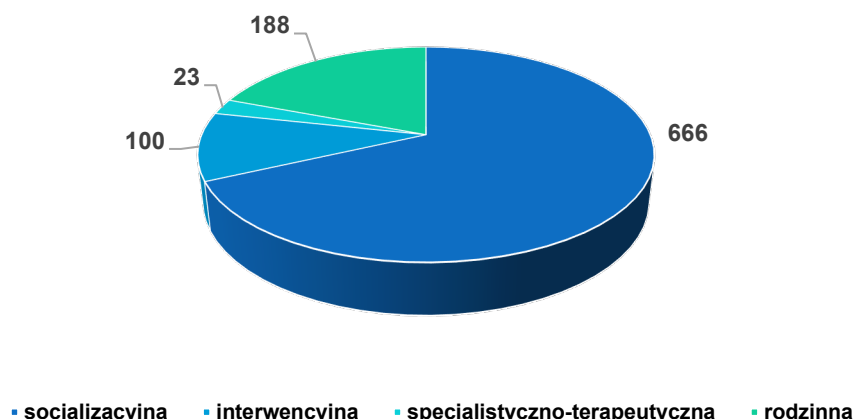
Podział placówek z uwagi na ich funkcję oraz liczbę przebywających w nich dzieci przedstawiają poniższe wykresy:

Wykres 14. Liczba placówek opiekuńczo- wychowawczych z uwagi na ich funkcje w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31. Liczba placówek wskazanych na wykresie nie sumuje się do ogólnej liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie (94) ponieważ część z nich to placówki typu łączonego.

Wykres 15. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

2.2.3. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Powiatowe centra pomocy rodzinie realizując zadania z zakresu rehabilitacji społecznej zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w 2022 r. udzieliły dofinansowania tych zadań na ogólną kwotę 85 676 695 zł, tj. o ponad 6 mln zł większą niż w 2021 r.

Do zadań tych należy, m.in.:

- Pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się.

W ramach tego zadania w 2022 r. dofinansowanie uzyskało 1 537 osób na kwotę 6 704 831 zł (w 2021 roku były to 1 979 osoby na kwotę 7 353 808 zł). Prognozy na 2023 rok przewidują wzrost liczby osób objętych dofinansowaniem do 1 669 oraz wysokości środków do wartości 7 650 514 zł.

- Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.

Z tego typu pomocy skorzystało 3 869 osób, a udzielone wsparcie wyniosło 5 851 216 zł. W 2021 r. było to odpowiednio 3 926 osób i 5 694 040 zł. Na 2023 rok powiaty prognozują wzrost nakładów na ten cel do wysokości 7 223 076 zł.

- Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny.

W ramach tego zadania pomoc uzyskało 13 940 osób na kwotę ogółem 19 406 750 zł. Prognozy na rok przyszły przewidują, że tą formą pomocy zostanie objętych 15 391 osób.

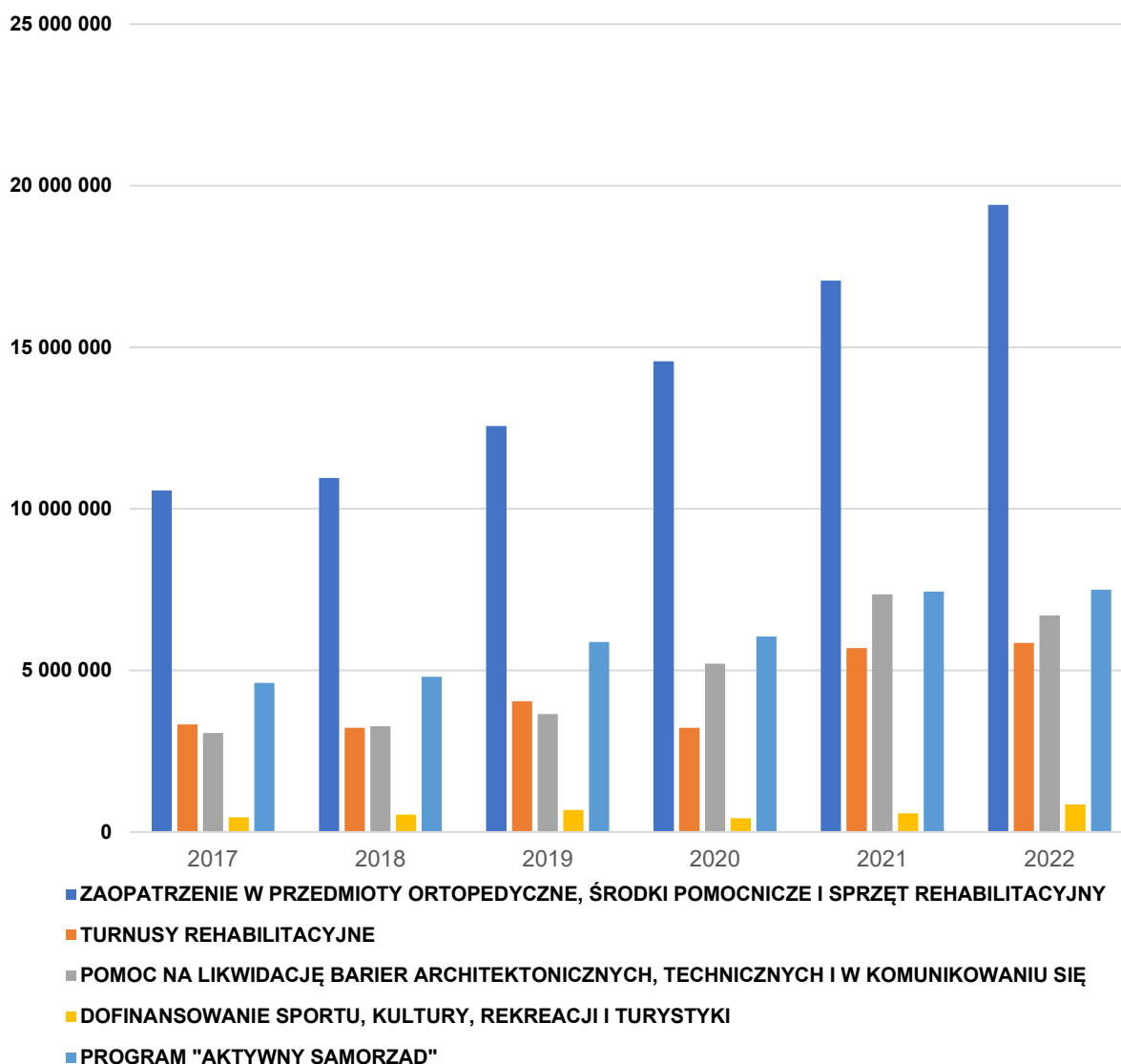
- Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

W 2022 r. dofinansowaniem objęto 237 imprez, w których udział wzięło 7 654 niepełnosprawnych uczestników. Wartość dofinansowania wyniosła 853 859 zł.

Od 2011 r. powiaty przy udziale środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizują Program „Aktywny Samorząd”, którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W 2022 r. w ramach programu wypłacono 1 550 świadczeń na kwotę 7 496 320 zł. Prognozy na 2023 r. przewidują wzrost liczby świadczeń wypłacanych w programie do 1 606 oraz wydatkowanie na powyższy cel środków w kwocie 8 332 611 zł.

Wartość środków finansowych na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej w latach 2017 – 2022 przedstawia poniższy wykres:

Wykres 16. Wartość środków finansowych na wybrane zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2017 – 2022 (w złotych).

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

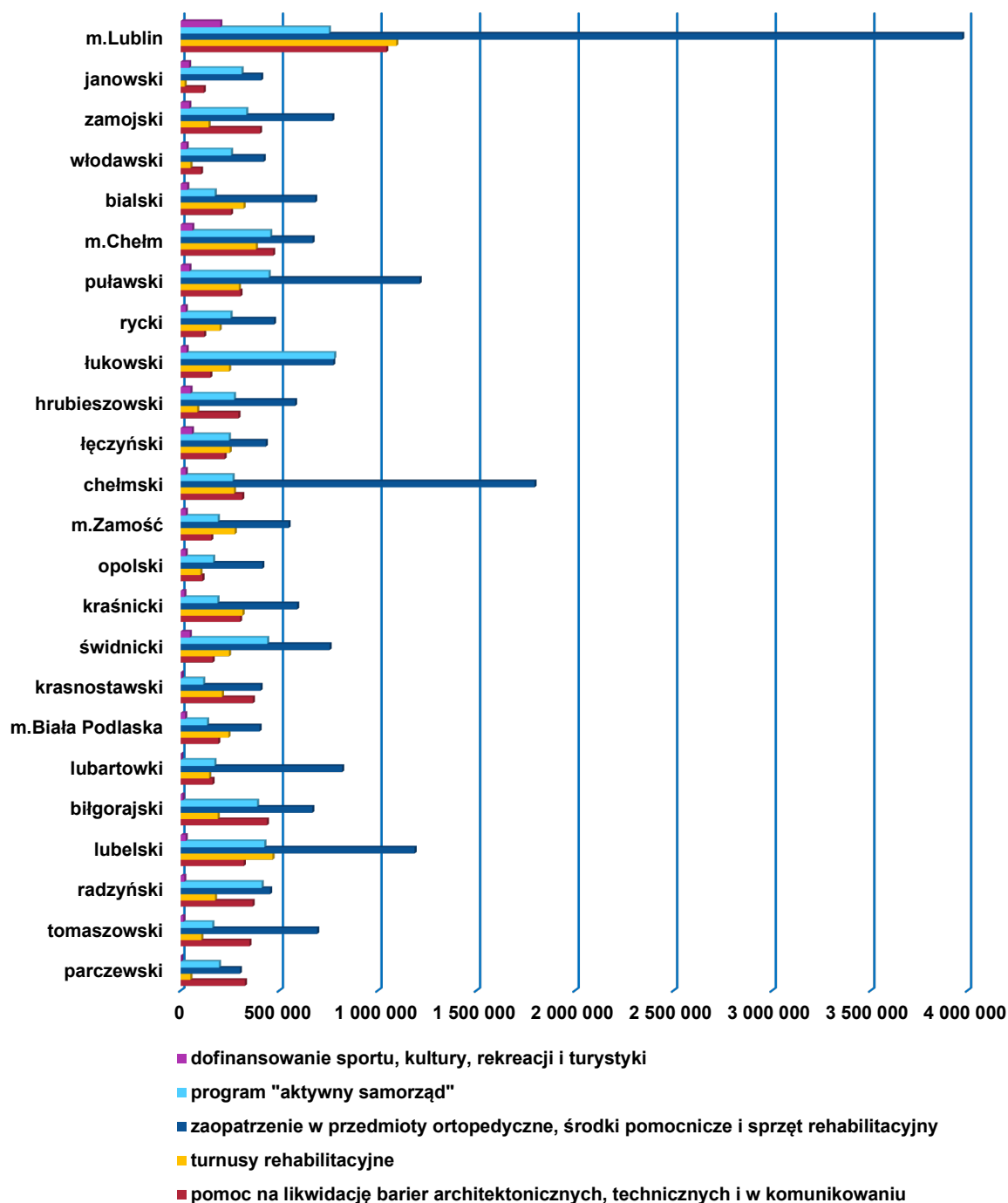
Kolejnym zadaniem powiatowych centrów pomocy rodzinie w ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych jest dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika. W 2022 r. powiaty nie wykazały realizacji tej formy pomocy, ale przewidują jej realizację w 2023 r. Wartość środków prognozowana na ten cel w 2023 r. wynosi 7 000 zł.

Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2022 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym: likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny, realizację Programu „Aktywny samorząd”,

dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych przedstawia poniższy wykres:

Wykres 17. Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2022 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej (w złotych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Infrastruktura socjalna organizowana jest przez gminy i powiaty w celu kompleksowego wsparcia mieszkańców województwa w przezwyciężaniu ich trudności życiowych. W katalogu zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia obligatoryjnie działają ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie. W województwie lubelskim 4 funkcjonujące ośrodki pomocy społecznej zostały przekształcone w **centra usług społecznych** poszerzając tym samym katalog świadczonych usług społecznych zgodnie z zapisami *ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych*. Centra funkcjonują w Bełżycach (powiat lubelski), w Wojcieszkowie (powiat łukowski), w Opolu Lubelskim oraz w Świdniku.

Mieszkańcy regionu wymagający wsparcia mają możliwość skorzystania z szerokiego katalogu pozostałych instytucji w zależności od trudności, z którymi zmagają się na co dzień. Poniżej zaprezentowano najważniejsze z form instytucjonalnych w ramach obowiązującego systemu.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej **ośrodek wsparcia** jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu. W ośrodku wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu. Ośrodkiem takim może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy. Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowe domy samopomocy lub kluby samopomocy. Osoby z zaburzeniami psychicznymi w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Z przedstawionych danych wynika, że w 2022 r., podobnie jak rok wcześniej, funkcjonowało **161 ośrodków wsparcia o różnym charakterze**. Spośród nich 131 było prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, a 30 przez organizacje pozarządowe. Z pomocy ośrodków skorzystały 7 543 osoby (o 922 osoby więcej niż w roku poprzedzającym). Kadre tych jednostek stanowiły 1 304 osoby (o 43 pracowników więcej niż w 2021 r.).

W ramach ośrodków wsparcia w 2022 roku funkcjonowało **57 środowiskowych domów samopomocy** (o 1 więcej niż w roku poprzedzającym), w tym 43 prowadzonych przez

jednostki samorządu terytorialnego¹. Z ich usług skorzystało 2 554 osób, tj. o 55 osób więcej w porównaniu z rokiem 2021. Liczba osób oczekujących wyniosła 106, a kadre stanowiło 725 osób (o 7 mniej niż w 2021 r.).

Ponadto w województwie lubelskim funkcjonowało **49 Klubów Samopomocy** (o 2 więcej niż w 2021 r.), w tym 42 prowadzone przez jednostki samorządu. Dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzonych było 5 klubów samopomocy². W 2022 r. wsparciem w klubach zostało objętych ogółem 1827 osób (o 927, czyli dwukrotnie więcej niż rok wcześniej).

Wśród ośrodków wsparcia wymienia się także dzienne domy pomocy, które przeznaczone są dla osób samotnych lub osób w rodzinach. Placówki te oferują różne rodzaje wsparcia i zajęć, m.in.: codzienne wyżywienie, terapie zajęciowe - plastyczne, informatyczne, teatralne czy muzyczne. Odbývają się w nich różne imprezy kulturalne, uroczystości oraz spotkania okolicznościowe. Osoby starsze mogą skorzystać z usług pielęgniarek, lekarzy czy też rehabilitantów. W województwie lubelskim funkcjonują **42 dzienne domów pomocy** (o 2 więcej niż rok wcześniej), w tym 16 utworzonych z Programu Wieloletniego „Senior +” na lata realizowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej³.

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało **18 placówek udzielających wsparcia osobom bezdomnym (noclegownie, schroniska i ogrzewalnie)**⁴. W 2022 r. zatrudniały 95 pracowników, a z ich usług skorzystało 1 038 osób (o 93 osoby więcej niż rok wcześniej). Wśród nich funkcjonowało 9 schronisk dla osób bezdomnych⁵. Z miejsc w schroniskach skorzystały 573 osoby (o 76 więcej niż w roku poprzedzającym). Z usług ogrzewalni skorzystało 260 osób (o 33 więcej niż rok wcześniej), a z usług 3 noclegowni skorzystało 205 osób (o 16 mniej niż w 2021 r.)

Na podstawie art. 19 ust. 10 Ustawy o pomocy społecznej do zadań powiatu należy prowadzenie domów pomocy społecznej. Zgodnie z danymi otrzymanymi ze sprawozdania OZPS wynika, że w 2022 roku w województwie lubelskim funkcjonowało (podobnie jak w 2021 r.) **46 domów pomocy społecznej**. Należy zaznaczyć, że 38 placówek prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast 8 przez organizacje pozarządowe.

---

¹ Dane o liczbie środowiskowych domów samopomocy pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

² Dane o liczbie klubów samopomocy pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

³ Dane o liczbie placówek Senior+ pochodzą z zamieszczonego na stronie internetowej Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego rejestru: Wykaz placówek „Senior+” funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Dane o liczbie pozostałych dziennych domów pomocy (26 jednostki) pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

⁴ Dane dotyczące liczby placówek prowadzących schroniska, noclegownie i ogrzewalnie pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

⁵ Tamże.

W 2022 r. domy pomocy społecznej dysponowały 4 477 miejscami, a skorzystało z ich usług 4 636 osób (o 53 osoby mniej niż rok wcześniej). Na umieszczenie w DPS oczekiwało 187 osób (dla porównania: w 2021 r. było to 195 osób, a w 2020 r. - 330 osób). Ocena Zasobów Pomocy Społecznej wskazuje stopień nasycenia usługami w DPS-ach wyrażony jako stosunek liczby osób umieszczonych w DPS pomnożony przez 100 do sumy liczby osób umieszczonych w DPS i liczby oczekujących. Wskaźnik ten, wyrażony w procentach przedstawia poniższa tabela:

Tabela 12. Wskaźnik nasycenia usługami w DPS-ach wyrażony w %

	2019	2020	2021	2022
Ogółem	69,91	59,68	79,83	79,25
Osoby w podeszłym wieku	80,13	71,78	88,57	69,85
Osoby przewlekle somatycznie chore	60,53	45,13	73,17	69,85
Osoby przewlekle psychicznie chore	73,28	77,27	85,22	92,55
Osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie	76,74	89,19	88,24	92,54
Dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie	100,00	88,24	100,00	100,00
Osoby niepełnosprawne fizycznie	66,67	55,74	88,41	86,27

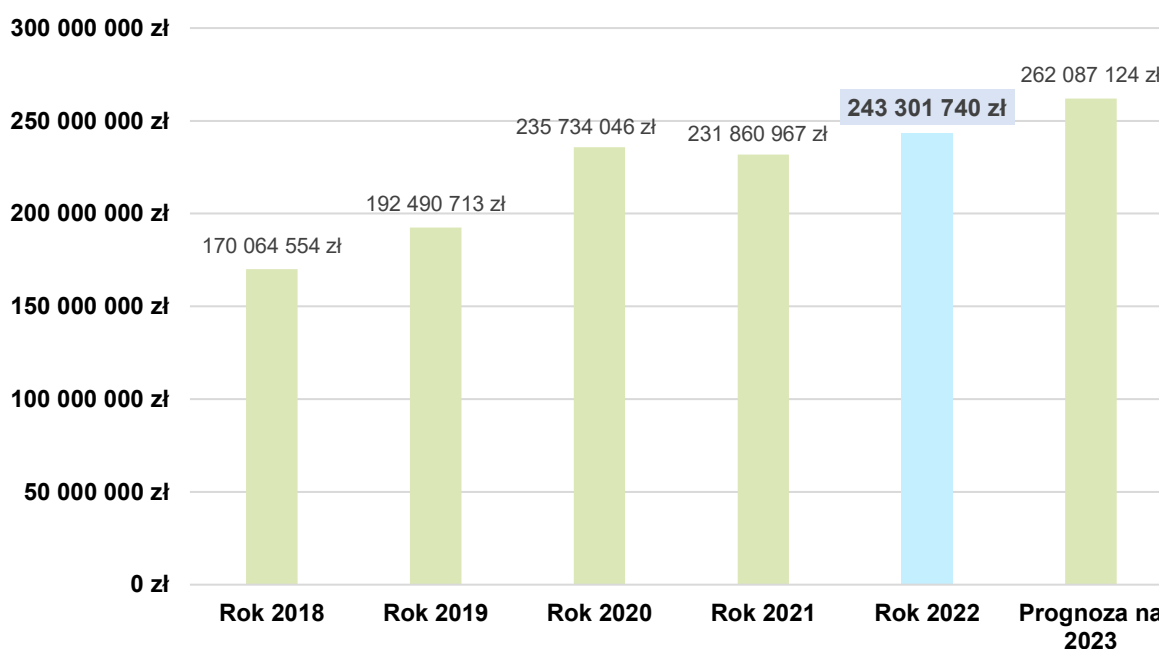
Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Wartość wskaźnika nasycenia usługami w domach pomocy społecznej w województwie lubelskim utrzymała się na podobnym poziomie w stosunku do 2021 r. Największe zapotrzebowanie na miejsca odnotowano w przypadku domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych. Znacznie mniejsza liczba osób oczekuje na przyjęcie do pozostałych typów domów pomocy, w tym nie odnotowano osób oczekujących na przyjęcie do domów dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.

Liczba osób zatrudnionych w domach pomocy społecznej w 2022 r. wynosiła 3 109 osób i zmalała od roku poprzedniego o 37 osób.

Środki finansowe jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone na funkcjonowanie DPS w 2022 r. to kwota 243 301 740 zł. – wyższa o 11 440 773 zł w stosunku do 2021 r. Zauważalny jest systematyczny wzrost wysokości kosztów przeznaczonych na prowadzenie domów pomocy społecznej w województwie lubelskim. Poniższy wykres prezentuje kwoty na ten cel od 2018 r. wraz z prognozą na 2023 r.

Wykres 18. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania domów pomocy społecznej

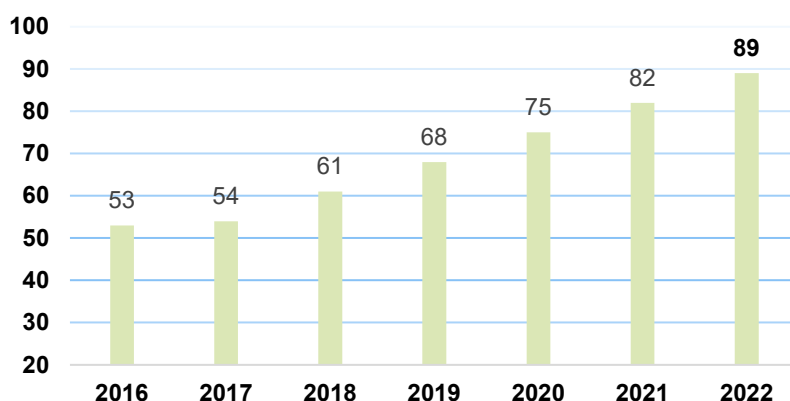
Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Osoby wymagające z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób mogą korzystać z usług opiekuńczych i bytowych świadczonych w formie rodzinnego domu pomocy. Pomoc tego typu świadczona jest całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób. Na terenie województwa lubelskiego funkcjonują **3 rodzinne domy pomocy** (wszystkie Józefowie, w powiecie biłgorajskim). Zapewniają łącznie 24 miejsca. W 2022 roku skorzystało z ich usług 27 osób⁶.

W 2022 r. na terenie województwa funkcjonowało **89 mieszkań chronionych** (o 7 więcej niż w 2021 r.) Skorzystało z nich 257 osób. Jedno z nich prowadzone było przez organizację pozarządową, pozostałe przez jednostki samorządu terytorialnego (64 mieszkania przez gminy, 24 przez powiaty). Na przestrzeni ostatnich lat liczba mieszkań chronionych w województwie lubelskim wzrasta – tendencję tę prezentuje poniższy wykres:

⁶ Dane dotyczące rodzinnych domów pomocy pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 *Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej*.

Wykres 19. Liczba mieszkań chronionych na przełomie lat 2016-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Do zadań powiatu należy prowadzenie **ośrodków interwencji kryzysowej**. W 2022 r. na terenie Lubelszczyzny było 8 takich placówek. Z wykazu Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie wynika, że na dzień 31 stycznia 2023 r. funkcjonowało 13 ośrodków interwencji kryzysowej w następujących powiatach: puławskim, kraśnickim, łukowskim, janowskim, tomaszowskim, świdnickim, zamojskim, biłgorajskim, parczewskim, lubelskim, m. Chełm, M. Lublin i m. Zamość. Wśród nich 2 placówki prowadzone były przez organizacje pozarządowe, natomiast pozostałe przez jednostki samorządu terytorialnego. Liczba miejsc całodobowych w OIK-ach wynosiła 72. Ze wsparcia ośrodków skorzystało 2 730 osób.

W ramach zadań powiatu prowadzone są **jednostki specjalistycznego poradnictwa**. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii, natomiast poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.

Z danych zebranych za 2022 r. wynika, że z usług jednostek specjalistycznego poradnictwa skorzystały 3 941 osób. Warto tu jednak zaznaczyć, że funkcję jednostek specjalistycznego poradnictwa pełnią w powiatach powiatowe centra pomocy rodzinie posiadające wyspecjalizowaną kadrę do pomocy rodzinie. Tym samym liczba osób, które skorzystały z tej formy pomocy jest wyższa.

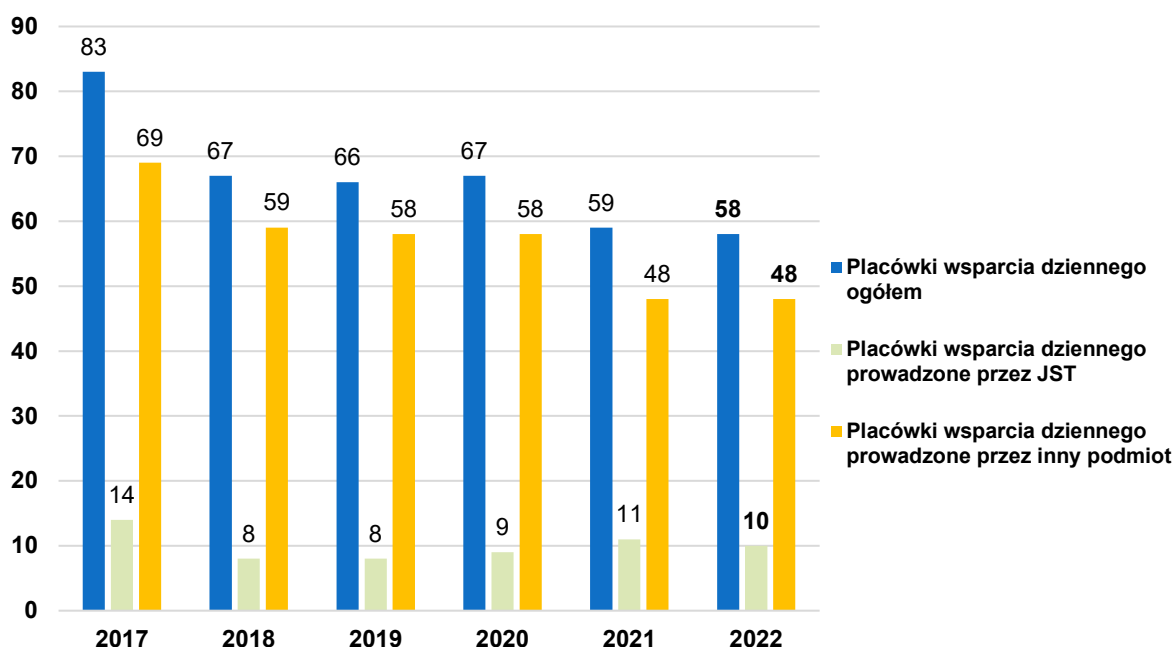
Samorządy gminne i powiatowe w myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mogą prowadzić dzienne placówki wsparcia, w których mogą przebywać dzieci

z rodzin z trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi. W placówkach dziecko zostaje objęte pomocą i wychowaniem. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona jako forma:

- opiekuńcza, w tym koła zainteresowań, świetlice, kluby i ogniska wychowawcze;
- specjalistyczna;
- pracy podwórkowej realizowana przez wychowawcę.

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało **58 dziennych placówek wsparcia** (o 1 mniej niż w 2021 roku). Wśród nich 10 prowadziły jednostki samorządu terytorialnego, a zdecydowana większość (48) była prowadzona przez inne podmioty⁷. Z danych zebranych do sprawozdania wynika, że liczba korzystających w 2022 r. wynosiła 1 670 osób (o 104 więcej niż rok wcześniej).

Wykres 20. Placówki wsparcia dziennego w latach 2017-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Na terenie województwa lubelskiego w 2022 r., podobnie jak rok wcześniej, funkcjonowało **10 Centrów Integracji Społecznej**. Wśród nich 6 prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego. Centra funkcjonowały w Białej Podlaskiej, Chełmie, Zamościu, Mienianach (gm. Hrubieszów), Krasnymstawie, Lublinie, Świdniku, Jacni (gmina Adamów), Janówce Zachodniej (gmina Komarów-Osada), miejscowości Staw Noakowski

⁷ Dane o liczbie dziennych placówek wsparcia i podmiotach je prowadzących pochodzą z rejestru Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, *Wykaz placówek wsparcia dziennego*, stan na 29 maja 2023 r.

(gmina Nielisz) oraz Zamościu⁸. Liczba uczestników zajęć wyniosła 471 osób – o 105 osób więcej niż w 2021 r.

W 2022 r. na terenie województwa lubelskiego funkcjonowały **34 Kluby Integracji Społecznej** (o 2 więcej niż rok wcześniej). Kluby integracji społecznej funkcjonowały w M. Lublin, M. Chełm, M. Zamość oraz na terenie powiatów: bialskiego, janowskiego, tomaszowskiego, zamojskiego, chełmskiego, łukowskiego, krasnostawskiego, lubartowskiego, łęczyńskiego, opolskiego, puławskiego, kraśnickiego, lubelskiego, hrubieszowskiego, świdnickiego i biłgorajskiego⁹. Z zajęć w nich prowadzonych skorzystało 115 osób (o 68 osób mniej niż w 2021 r.).

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych prowadzone są działania aktywizujące mające na celu rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. Formami aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych jest m.in. uczestnictwo tych osób w warsztatach terapii zajęciowej oraz zakładach aktywności zawodowej.

Zgodnie z Informacją dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2022 r. na terenie województwa funkcjonowało **59 warsztatów terapii zajęciowej**. Z ich usług skorzystało 2 198 uczestników (o 9 osób więcej niż w roku poprzednim).

Na koniec 2022 r. na terenie województwa lubelskiego działało **9 zakładów aktywności zawodowej**. Zakłady te zatrudniały ogółem 458 osób (o 7 osób więcej niż rok wcześniej), w tym 329 osób z niepełnosprawnością¹⁰.

W roku oceny funkcjonowało 5 zakładów aktywności zawodowej prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego:

- 1) Zakład Aktywności Zawodowej w Stoczku Łukowskim,
- 2) Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łęcznej,
- 3) Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Jaszczowie,
- 4) Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim,
- 5) Zakład Aktywności Zawodowej w Kocku

oraz 4 prowadzone przez inne podmioty:

- 1) Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelleksualną Koło w Tomaszowie Lubelskim, Zakład Aktywności Zawodowej w Przeorsku,

---

⁸ Dane dotyczące liczby centrów integracji społecznej pochodzą ze sprawozdania Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej CIS za 2022 rok.

⁹ Dane dotyczące liczby klubów integracji społecznej pochodzą ze sprawozdania Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej KIS za 2022 rok.

¹⁰ Informacja o warsztatach terapii zajęciowej i zakładach aktywności zawodowej opracowana na podstawie danych Oddziału Rehabilitacji Społeczno – Zawodowej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, dotyczy zatrudnienia wszystkich osób niepełnosprawnych bez względu na źródło finansowania.

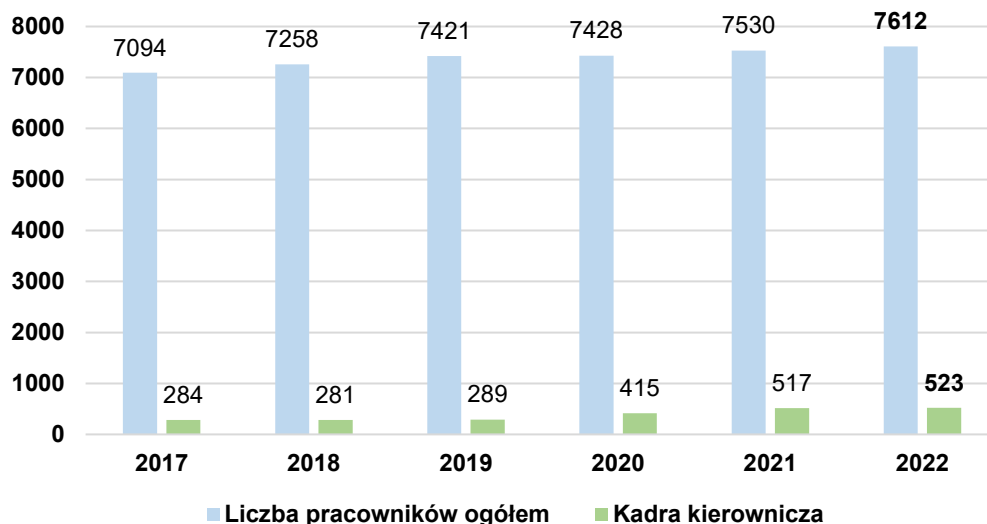

- 2) Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym "Misericordia" w Lublinie Zakład Aktywności Zawodowej w Lublinie,
- 3) Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach, Zakład Aktywności Zawodowej w Puławach,
- 4) Stowarzyszenie Centrum Przedsiębiorczości, Integracji i Edukacji w Łukowie, Zakład Aktywności Zawodowej w Łukowie.

4. Kadra pomocy społecznej

W jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w ubiegłym roku zatrudnionych było 7 612 osób, z czego 523 na stanowiskach kierowniczych (6,9% ogółu zatrudnionych). Corocznie odnotowuje się niewielki wzrost liczby osób zatrudnionych w tych jednostkach. Wielkość zatrudnienia na przełomie lat 2017 – 2022 przedstawia poniższy wykres:

Wykres 21. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – liczba osób zatrudnionych

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Formularz Oceny nie zawiera danych dotyczących liczby pracowników socjalnych zatrudnionych we wszystkich jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej. Prezentuje natomiast liczbę pracowników socjalnych zatrudnionych we wszystkich ośrodkach pomocy społecznej/centrach usług społecznych – 1138 osób.

Ocena podaje również informację dotyczącą odsetka pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II stopnia w zawodzie w stosunku do ogółu zatrudnionych w województwie pracowników socjalnych. Od kilku lat wartość tego wskaźnika pozostaje na podobnym poziomie – około 40%. Poniższa tabela obrazuje precyzyjną wartość wskaźnika w latach 2014 – 2022:

Tabela 13. Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych w latach 2017 - 2022

Rok	Wskaźnik
2017	40,68%
2018	41,94%
2019	42,30%
2020	38,80%
2021	41,89%
2022	41,12%

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Zgodnie z zapisem w ustawie o pomocy społecznej dotyczącym struktury organizacyjnej pomocy społecznej (art. 110 ust.11) w ośrodku pomocy społecznej powinien być spełniony wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Natomiast zgodnie z art. 110 ust. 12 ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych.

Ustawowego warunku dot. pracowników socjalnych określonego w art. 110 ust. 11 i ust. 12 ustawy o pomocy społecznej łącznie nie spełniają 43 ośrodki pomocy społecznej, tj. o 6 mniej niż w 2021 r. Liczba ta stanowi 20% wszystkich ośrodków pomocy społecznej w województwie lubelskim.

5. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej

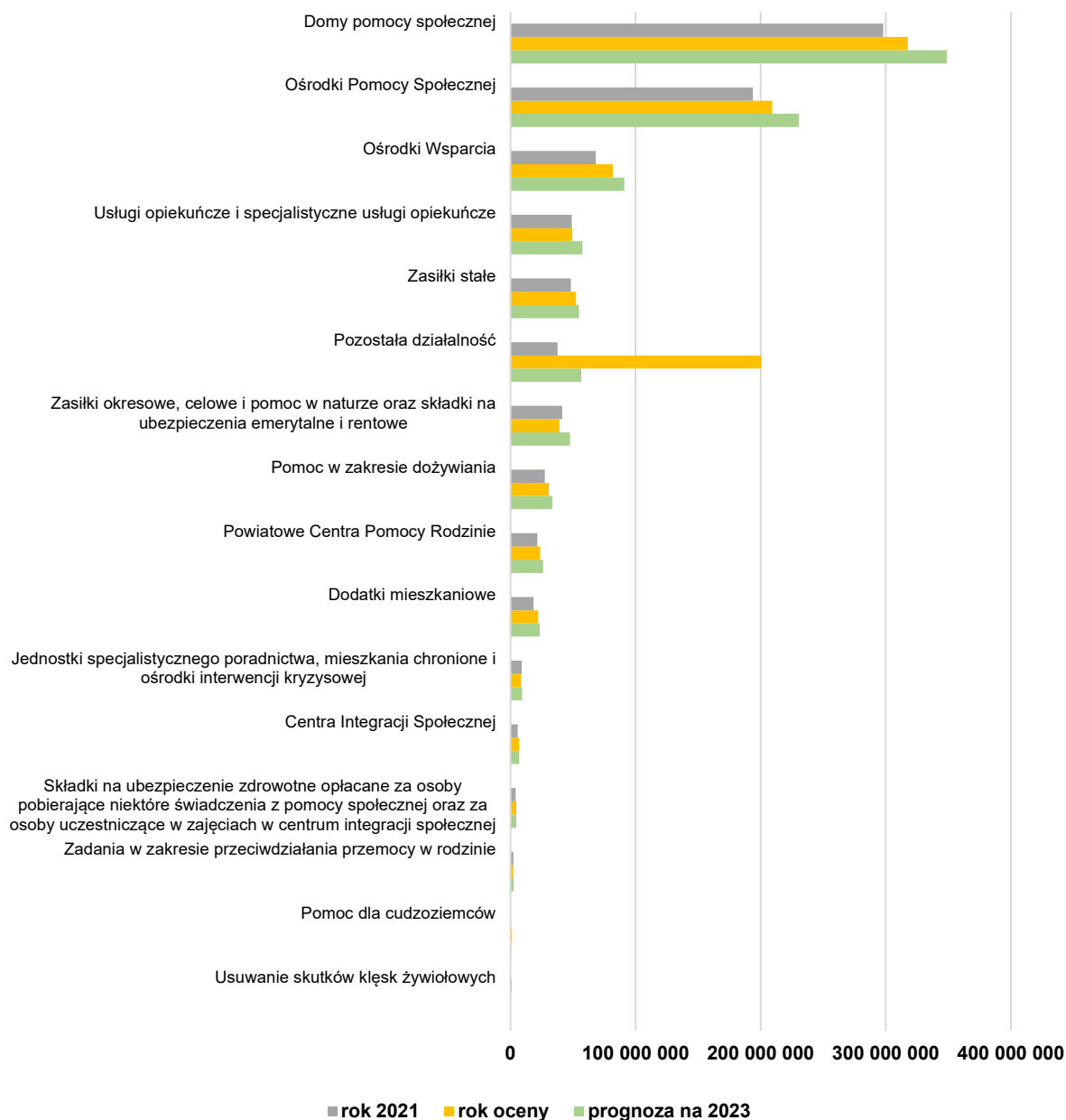
Wysokość środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin i powiatów w 2022 r. wyniosła łącznie 3 833 961 594 zł, w tym 3 076 564 226 zł (niespełna 80%) stanowiły środki finansowe w budżetach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. W stosunku do 2021 r. wydatki te spadły o przeszło 186 mln zł. Prognozuje się dalszy spadek wydatków w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach jednostek samorządu terytorialnego do wysokości 2 445 678 590 zł, tj. o 1 388 283 004 zł. Tak istotny spadek wydatków w roku 2022 związany był przede wszystkim z przejęciem od dnia 1 stycznia 2022 r. obsługi wypłat świadczenia wychowawczego przez zakład ubezpieczeń społecznych.

Biorąc pod uwagę udział poszczególnych wydatków w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w 2022 r. – najwięcej z nich przeznaczonych zostało na:

- świadczenie wychowawcze (22% ogółu wydatków);
- świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (22%);
- domy pomocy społecznej (8%);
- ośrodki pomocy społecznej (5%);
- rodziny zastępcze i działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych (4%);
- tworzenie i funkcjonowanie żłobków i klubów dziecięcych (2%)
- ośrodki wsparcia (2%)
- przeciwdziałanie narkomanii i alkoholizmowi (1%)
- usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (1%)

Udział poszczególnych wydatków tylko w obszarze pomocy społecznej w latach 2022-2022 r. wraz z prognozą na 2023 r. przedstawia poniższy wykres:

Wykres 22. Udział wydatków w obszarze pomocy społecznej w latach 2021-2022 r. wraz z prognozą na 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Głównym wydatkiem w obszarze pomocy społecznej są od lat koszty prowadzenia domów pomocy społecznej – każdego roku obserwuje się wzrost wydatków w tym obszarze.

Szczegółowe zestawienie środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostek samorządu terytorialnego, zarówno na zadania własne i zlecone przedstawia poniższa tabela:

Tabela 14. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostek samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone w złotych)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2021	Rok oceny 2022	Prognoza 2023
OGÓŁEM	4 020 066 685	3 833 961 594	2 445 678 590
W tym: w budżecie OPS/PCPR	3 332 311 004	3 076 564 226	1 757 776 968
OCHRONA ZDROWIA			
Przeciwdziałanie narkomanii	2 473 580	2 579 586	3 184 692
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	33 893 420	34 823 207	48 735 173
POMOC SPOŁECZNA			
Domy pomocy społecznej	297 981 553	317 591 223	348 763 563
Ośrodki Wsparcia	68 105 694	81 834 485	90 957 896
Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	2 391 010	2 325 287	2 567 108
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej	4 184 607	4 554 669	4 660 065
Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	41 320 822	39 073 525	47 453 475
Dodatki mieszkaniowe	18 543 790	22 047 051	23 195 564
Zasiłki stałe	48 216 159	52 456 362	54 605 454
Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	21 397 270	23 866 041	26 068 946
Ośrodki Pomocy Społecznej	193 876 507	209 284 070	230 589 852
Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	8 917 184	8 554 098	9 165 930
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	49 011 264	49 300 046	57 576 614
Pomoc w zakresie dożywiania	27 359 935	30 650 974	33 459 473

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2021	Rok oceny 2022	Prognoza 2023
Pomoc dla cudzoziemców	239 454	1 052 375	751 220
Centra Integracji Społecznej	5 719 098	6 833 546	6 793 012
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	1 001 670	22 105	40 200
Pozostała działalność	37 669 147	200 507 729	56 577 488
POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ			
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	24 422 967	29 257 719	32 108 989
Zespoły orzekania o niepełnosprawności	9 387 354	9 278 879	10 698 261
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	29 360 546	32 268 351	36 226 124
Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	10 445 625	715 949 390	132 946 476
EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA			
Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	17 502 329	16 639 727	12 471 111
Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	3 087 702	2 999 155	3 112 692
RODZINA			
Świadczenie wychowawcze	2 061 532 662	858 999 290	24 478 466
Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	808 079 776	845 292 187	887 392 592
Wspieranie rodziny	15 748 317	14 777 356	16 565 135
Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	22 554 182	62 087 993	71 906 939
Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	292 028	717 053	702 361
Dzienni opiekunowie	11 500	0	0

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2021	Rok oceny 2022	Prognoza 2023
Rodziny zastępcze	71 828 565	71 634 594	76 228 950
Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	71 164 998	71 720 229	81 267 979

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Analiza informacji zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej pozwala na syntetyczne podsumowanie najważniejszych danych:

- W województwie lubelskim zamieszkuje 5,4% mieszkańców kraju (2 024 637 – 31.12.2022 r.). Od połowy lat dziewięćdziesiątych obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności województwa lubelskiego. W porównaniu z 2021 r. liczba ludności zmalała o 51 745 osób.
- Województwo lubelskie należy do stosunkowo mało zurbanizowanych – w 51 miastach województwa zamieszkiwało 46,2% ogółu ludności, podczas gdy przeciętnie w kraju ludność miast stanowiła 59,7% ogółu populacji.
- W województwie lubelskim przybywa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Z danych statystycznych z 2021 r. wynika, że liczba osób w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się z 476 852 osób w 2021 r. do 483 207 osób w 2022 r. i stanowiła 23,9 % mieszkańców województwa. Udział kobiet w tej zbiorowości wynosi 66,3% (320 475) natomiast mężczyzn 33,7% (162 732).
- Województwo lubelskie, tak jak pozostałe regiony kraju, dotknięte jest procesem starzenia się społeczeństwa. W 2022 r. osoby powyżej 60 lat (546 452 osoby) stanowiły 26,9% mieszkańców województwa. Zaliczamy się więc do społeczeństw, które przekroczyły próg starości zaawansowanej.
- W końcu grudnia 2022 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego wyniosła 61,3 tys. osób i była niższa od zanotowanej przed rokiem o 7,5 %. Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w większości powiatów, przy czym najwyższy w powiecie puławskim (o 16,9%), świdnickim (o 16,0%) oraz Białej Podlaskiej (o 15,3%).
- Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2022 r. ukształtowała się na poziomie 8,1% i była niższa o 0,6 p. proc niż przed rokiem. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: hrubieszowskim (16,5%), włodawskim (15,8) oraz chełmskim (15,5%).
- W porównaniu z rokiem ubiegłym, w 2022 r. zwiększyła się liczba żłobków oraz liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów. Dalszy wzrost liczby wymienionych placówek prognozuje się również w 2023 roku.
- W 2022 r. liczba lokali w zasobie mieszkaniowym gmin wyniosła 19 168, a tym samym zmniejszyła się o 441 w stosunku do 2021 r. Najwięcej lokali w zasobie mieszkaniowym

gminy posiadało M. Lublin (43,8% ogółu mieszkań, a następnie M. Zamość (9,3% ogółu mieszkań) oraz M. Chełm (7,1%).

- Pomoc w formie świadczeń przyznana została w roku oceny 49 893 osobom z 36 687 rodzin (łącznie pomoc gmin i powiatów). W grupie tej uwzględnia się osoby, którym decyzją administracyjną przyznano świadczenie wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej. W skład tych rodzin wchodziło 81 212 osób, co stanowi 4% mieszkańców województwa lubelskiego (w roku poprzedzającym rok oceny wskaźnik ten wynosił 4,2%). 56,58% osób, którym przyznano świadczenie, stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy (28 233 osoby).
- W 2022 r. ze wsparcia gmin skorzystało 4,7% mieszkańców Lubelszczyzny, w roku poprzedzającym rok oceny było to 4,4% (wzrost ww. wskaźnika spowodowany jest tym, że wiele gmin do grupy objętych wsparciem zaliczyło osoby pobierające dodatek węglowy wypłacany na podstawie Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym). W ujęciu powiatowym w roku oceny wskaźnik ten najwyższy był w mieście Chełm, mieście Biała Podlaska oraz w powiecie włodawskim i ryckim. Najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w mieście Zamość oraz w powiecie opolskim i świdnickim.
- W 2022 r. najwięcej osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (powyżej 10% mieszkańców) zamieszkiwało w gminach Stary Brus oraz Dębowa Kłoda, natomiast najmniej (poniżej 1%) – w Konopnicy i Nałęczowie.
- W 2022 r. głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia rodzinom były ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.
- W porównaniu do roku 2021 obserwowany jest spadek liczby osób korzystających z usług opiekuńczych, spadła również liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowej. Wzrósł natomiast wskaźnik pracy socjalnej.
- W 2022 r. z pomocy w formie usług opiekuńczych w ramach zadań własnych gminy skorzystały ogółem 5 163 osoby, z usług specjalistycznych 239 osób.
- W roku oceny ośrodki pomocy społecznej świadczyły specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla 678 osób z zaburzeniami psychicznymi.
- W roku oceny interwencją objęto 129 rodzin. W porównaniu z 2021 r. liczba rodzin objętych tą formą wsparcia znacznie spadła – o 179.
- Łączna liczba osób, którym wypłacono świadczenia pieniężne w 2022 roku wyniosła 39 710 (rzeczywista liczba świadczeniobiorców wyniosła 27 375 – część osób pobierało jednocześnie kilka rodzajów świadczeń). Najwięcej osób skorzystało z zasiłku celowego – 18 573 (o 3 738 mniej niż w 2021 r.).

- W 2022 r. gminy opłaciły pobyt w domach pomocy społecznej 3 225 osobom, koszt pobytu wyniósł łącznie 100 020 872 zł. Z uwagi na postępujące zjawisko starzenia się społeczeństwa Lubelszczyzny oraz ze względu na wciąż niewystarczający rozwój i dostępność usług środowiskowych skierowanych do tej grupy osób prognozuje się, że w roku 2023 r. nastąpi zarówno wzrost liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej, jak i kosztów odpłatności.
- W 2022 r. liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny wynosiła 2 324 i w stosunku do 2021 r. spadła o 45 rodzin. Liczba asystentów rodziny utrzymuje się na zbliżonym poziomie i w roku oceny wynosiła 235.
- W 2022 r. gminy z tytułu odpłatności za pobyt dziecka w pieczy zastępczej poniosły koszty w wysokości 19 19 077 356 zł. Jest to pierwszy po latach tendencji wzrostowej spadek w tych kosztów (w roku poprzedzającym rok oceny było to 21 694 930 zł).
- W 2022 r. z pomocy w formie zasiłków rodzinnych, dodatków do zasiłków rodzinnych oraz jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka skorzystało 40 196 rodzin. Łączny koszt wypłaconych świadczeń wyniósł 188 682 039,57 zł. W porównaniu z rokiem 2021 liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne zmniejszyła się o 9 362 rodziny, natomiast koszt świadczeń – o 34 891 099,73 zł. Liczba pobierających powyższe świadczenia systematycznie spada, wzrasta natomiast liczba wypłacanych zasiłków pielęgnacyjnych i świadczeń pielęgnacyjnych.
- Świadczenie z funduszu alimentacyjnego w 2022 r. przyznano 11 020 osobom na łączną kwotę 58 923 312 zł. Na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest systematyczny spadek w zakresie liczby osób korzystających z tych świadczeń oraz w zakresie kwot wypłaconych z funduszu alimentacyjnego.
- W roku oceny programy oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie realizowane były w 5 powiatowych centrach pomocy rodzinie oraz 4 miastach na prawach powiatu. Łącznie programem objęto 165 osób stosujących przemoc w rodzinie.
- Wg stanu na koniec grudnia 2022 roku w województwie lubelskim funkcjonowało ogółem 1 678 rodzin zastępczych różnego typu. Najwięcej było rodzin spokrewnionych z dzieckiem (1 119), które stanowiły 66% wszystkich rodzin zastępczych. W rodzinach umieszczonych było 2 453 dzieci ogółem, z tego 1 477 w rodzinach spokrewnionych. Ponadto w województwie lubelskim funkcjonuje 25 rodzinnych domów dziecka, w których w roku oceny przebywało 185 dzieci.
- Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie rodzin zastępczych zawodowych wykazało 19 powiatów/miast na prawach powiatu. Na terenie

województwa lubelskiego funkcjonowało jedynie 6 rodzin zastępczych specjalistycznych. W 7 powiatach funkcjonowało 12 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.

- W 2022 r. rodzinne oraz instytucjonalne formy pieczy zastępczej opuściło 307 dzieci powyżej 18 roku życia. Na realizację świadczeń w ramach ich usamodzielnienia wydankowano łącznie 4 142 677 zł.
- W roku oceny wzrosła liczba podmiotów świadczących środowiskowe dzienne formy wsparcia – środowiskowych domów samopomocy, dziennych domów pomocy i klubów samopomocy.
- Liczba mieszkań chronionych w województwie lubelskim wzrasta – w ciągu pięciu ostatnich lat o 36 mieszkań.
- W roku oceny nie zmieniła się liczba domów pomocy społecznej. Należy zaznaczyć, że spada liczba osób przebywających w domach oraz liczba osób w nich zatrudnionych, przy czym odnotowuje się systematyczny wzrost kosztów prowadzenia tych jednostek.
- Nieznacznie spadła liczba gmin niespełniających wymogu ustawowego dotyczącego wielkości zatrudnienia pracowników socjalnych. Należy jednak zauważyć, że wciąż 20% gmin nie zatrudnia wystarczającej liczby specjalistów w tym zakresie.
- W 2022 r. środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin i powiatów wynosiły łącznie 3 833 961 594 zł, w tym 3 076 564 226 zł, to jest 80%, stanowiły środki finansowe w budżetach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. W stosunku do 2021 r. wydatki te spadły o przeszło 186 mln zł. Prognozuje się dalszy spadek wydatków w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach jednostek samorządu terytorialnego do wysokości 2 445 678 590 zł, tj. o 1 388 283 004 zł. Należy zaznaczyć jednak, że istotny spadek wydatków związany jest przede wszystkim z przejęciem obsługi wypłat świadczenia wychowawczego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W obszarze pomocy społecznej wciąż największą grupę wydatków stanowią te związane z prowadzeniem domów pomocy społecznej.

Przedstawione poniżej wnioski i rekomendacje uwzględniają kwestie i problemy polityki społecznej wynikające z przyjętej *Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021–2030* oraz z realizowanych programów wojewódzkich.

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
1.	<p>Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia realizowanej przez ośrodki pomocy społecznej/centra usług społecznych oraz powiatowe centra pomocy rodzinie systematycznie spada i obecnie utrzymuje się na poziomie wynoszącym ok. 4% mieszkańców województwa lubelskiego.</p> <p>Wskaźnik korzystania z pomocy udzielanej w ramach zadań gminy wzrósł do poziomu 4,7%, jednakże wzrost wskaźnika spowodowany jest tym, że wiele gmin do grupy objętych wsparciem zaliczyło osoby pobierające dodatek węglowy.</p> <p>Od wielu lat gminami o najwyższym wskaźniku korzystających ze świadczeń pomocy społecznej są Stary Brus w powiecie włodawskim (11,9%) mieszkańców korzysta ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej) i Dębowa Kłoda w powiecie parczewskim (10,1%). Najmniejszy odsetek mieszkańców korzystających z pomocy i wsparcia w roku oceny występował w gminach: Nałęczów i Konopnica (poniżej 1%).</p> <p>W 2022 r. głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia rodzinom były ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba i niepełnosprawność. Wraz ze zjawiskiem bezrobocia są od lat głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej, pomimo corocznego spadku liczby korzystających. Ponad połowę osób (56,6%), którym gminy przyznały świadczenie, stanowiły osoby</p>	<p>1.Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030.</p> <p>2.Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2027.</p> <p>3.Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027</p> <p>4.Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025.</p>	<p>Należy wspierać rozwój infrastruktury usług społecznych, aktywizacji oraz integracji społecznej, szczególnie w gminach o najwyższych wskaźnikach korzystania z pomocy społecznej.</p> <p>W dalszym ciągu należy zwracać szczególną uwagę na wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej w rozwiązywaniu problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem roli podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców usług społecznych.</p>

	długotrwale korzystające z pomocy społecznej.		
2.	<p>W województwie lubelskim obserwuje się postępujący proces starzenia się społeczeństwa. W 2022 r. odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na Lubelszczyźnie wyniósł 23,9%.</p> <p>W roku oceny wzrósł koszt odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej ponoszony przez gminy. Prognozuje się jego wzrost w kolejnym roku. Z pewnością wiąże się to z procesem starzenia się społeczeństwa Lubelszczyzny, jak również jest to wynik niewystarczającej dostępności usług środowiskowych skierowanych do seniorów (pomimo wzrostu liczby miejsc spotkań i klubów seniora).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030. 2. Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025. 3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027 4. Program Wieloletni Senior + na lata 2021 – 2025” 	<p>Należy wspierać rozwój środowiskowych form wsparcia seniorów dostosowanych do ich potrzeb, uwzględniających ich stan zdrowia i zdolności psychofizyczne, przystępnych cenowo, ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich, w tym wspierać faktycznych opiekunów osób starszych.</p> <p>Należy kontynuować działania mające na celu aktywizację osób starszych poprzez stwarzanie warunków do ich udziału w życiu publicznym m.in. poprzez uczestnictwo w radach seniorów, organizacjach pozarządowych, grupach samopomocowych.</p> <p>Rekomenduje się rozszerzenie zakresu świadczonych usług opiekuńczych i specjalistycznych, co wpłynie na zmniejszenie liczby osób kierowanych do domów pomocy społecznej oraz zmniejszenie kosztów ponoszonych przez gminy w związku z odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej.</p>
3.	<p>Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jest jednym z ważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej. Związane jest to z problemami społecznymi wynikającymi m.in. z migracji zarobkowych, rozwodów, uzależnień, bezrobocia i innych.</p> <p>Coraz częściej podejmowana jest tematyka alkoholowego zespołu płodowego</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030 2. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2025. 3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027 	<p>Rekomenduje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ promowanie działań zmierzających do podnoszenia kompetencji rodzicielskich, organizowanie kampanii edukacyjnych, profilaktycznych, ✓ wspieranie powstawania jednostek poradnictwa specjalistycznego jako podmiotów świadczących usługi w zakresie profilaktyki i pomocy rodzinie na wczesnym etapie kryzysu,

	<p>(FAS/FASD). Ważne jest udzielenie rodzinom pomocy na możliwie jak najwcześniejszym etapie kryzysu oraz stosowanie działań profilaktycznych przy współpracy instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.</p> <p>Dysfunkcjonalność rodzin powoduje często konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Nadal wiele dzieci przebywa w jej instytucjonalnych formach.</p> <p>Corocznie wzrastają koszty odpłatności gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.</p>		<ul style="list-style-type: none"> ✓ wspieranie działań na rzecz diagnozy i terapii dzieci z alkoholowym zespołem płodowym, prowadzenie akcji profilaktycznych mających na celu uświadomienie skutków spożywania alkoholu w czasie ciąży, ✓ promowanie działań sektora pozarządowego w obszarze wsparcia rodziny, ✓ promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, ✓ promowanie idei adopcji ze szczególnym uwzględnieniem dzieci starszych i z niepełnosprawnościami, ✓ wsparcie kadry placówek opiekuńczo – wychowawczych poprzez organizację szkoleń podnoszących jej kompetencje niezbędne w pracy z dziećmi oraz z ich biologicznymi rodzinami, ✓ organizowanie szkoleń celem ustawicznego doskonalenia zawodowego asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
4.	<p>Liczba osób zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej co roku nieznacznie wzrasta.</p> <p>Biorąc pod uwagę zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej w odniesieniu do zapisu ustawowego (art. 110 ust. 11 i 12 ustawy o pomocy społecznej) dotyczącego wymogu zatrudnienia przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych zauważyć należy, że 43 jednostki nie spełniają wymogu ustawowego.</p>	1. Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025.	<p>Rekomenduje się dostosowanie liczby pracowników socjalnych zatrudnianych w OPS/CUS do obowiązujących standardów. Konieczne jest zabezpieczenie środków samorządów gminnych na sfinansowanie etatów pracowników socjalnych,</p> <p>Należy stale podnosić kwalifikacje kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, w tym w zakresie uzyskania specjalizacji I i II stopnia w zawodzie.</p> <p>Rekomenduje się podejmowanie działań mających na celu podnoszenie prestiżu</p>

	Zasadniczo, od kilku lat, nie zmienia się liczba pracowników posiadających specjalizację I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny w ogólnej liczbie pracowników socjalnych (ok. 40%).		i atrakcyjności zawodów pomocowych, w tym zawodu pracownika socjalnego.
5.	<p>W roku oceny wzrosła liczba podmiotów świadczących środowiskowe dzienne formy wsparcia – środowiskowych domów samopomocy, dziennych domów pomocy i klubów samopomocy, liczba żłobków oraz liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów.</p> <p>W roku oceny nie zmieniła się liczba domów pomocy społecznej. Spadła jednak liczba osób korzystających z domów oraz liczba pracowników w nich zatrudnionych, przy czym odnotowuje się systematyczny wzrost kosztów prowadzenia tych placówek.</p> <p>Na terenie województwa lubelskiego występuje nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury społecznej. Skoncentrowana jest ona głównie w ośrodkach miejskich.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030. 2. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2025. 3. Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025. 4. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027 5. Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025. 6. Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2027 	<p>Rekomenduje się wspieranie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, z uwzględnieniem rozwoju oferty usług społecznych jak najbliższej miejsca zamieszkania, w formach dziennych, skoncentrowanych na indywidualnych potrzebach odbiorców oraz ich otoczenia – szczególnie na terenach wiejskich.</p> <p>Konieczne jest wsparcie procesu tworzenia centrów usług społecznych, które kompleksowo zabezpieczają potrzeby społeczności lokalnej.</p> <p>Niezbędne jest kształcenie kadry jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej oraz przedstawicieli samorządów gminnych w zakresie upowszechniania idei deinstytucjonalizacji usług.</p> <p>Rekomenduje się rozwój kształcenia w zakresie nowych form usług społecznych na rzecz społeczności lokalnej.</p>
6.	Niepełnosprawność jest jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. W roku oceny, podobnie jak w latach ubiegłych, powiatowe centra pomocy rodzinie odnotowały wzrost nakładów finansowych na realizację zadań w zakresie rehabilitacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030. 2. Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania 	<p>Promowanie działań mających na celu włączenie osób z niepełnosprawnością w życie społeczne, a tym samym zwiększenie możliwości ich zatrudnienia zarówno na chronionym jak i otwartym rynku pracy.</p> <p>Konieczne jest wsparcie procesu deinstytucjonalizacji usług skierowanych do osób z niepełnosprawnością oraz ich otoczenia, w tym:</p>

	<p>społecznej osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Zasoby infrastrukturalne świadczące usługi na rzecz osób z niepełnosprawnością pozostają od kilku lat na podobnym poziomie. Zwiększa się jednak potrzeba korzystania z usług domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych.</p>	<p>osób niepełnosprawnych na lata 2021 – 2025.</p> <p>3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027</p>	<p>rozwój usług asystenckich, opieki wytchnieniowej, specjalistycznych usług opiekuńczych, mieszkań wspieranych i treningowych, środowiskowych domów samopomocy.</p> <p>Rekomenduje się zwiększenie nakładów na rozwój nowych technologii oraz usług transportowych ułatwiających funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością.</p>
--	---	---	--

Spis wykresów, map i tabel

Wykres 1. Liczba ludności województwa lubelskiego wg ekonomicznych grup ludności z podziałem na płeć w 2022 roku.	11
Wykres 2. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012 – 2022.....	11
Wykres 3. Gminy województwa lubelskiego o najwyższym i najniższym udziale % osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności gminy w 2022 roku.....	15
Wykres 4. Udział procentowy osób w wieku 60 i więcej lat w poszczególnych przedziałach wiekowych.....	17
Wykres 5. Liczba placówek dla dzieci do lat 3.....	23
Wykres 6. Osoby, którym udzielono pomocy i wsparcia /zadania gminy/.....	25
Wykres 7. Liczba osób korzystających ze świadczeń w poszczególnych przedziałach wiekowych.....	26
Wykres 8. Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w gminach w 2022 r. (w ujęciu powiatowym).	27
Wykres 9. Gminy o najwyższym i najniższym wskaźniku osób korzystających ze świadczeń w 2022 r.	28
Wykres 10. Wskaźnik pracy socjalnej w latach 2017 – 2022	31
Wykres 11. Odpłatność gmin za pobyt w domu pomocy społecznej – liczba osób.....	35
Wykres 12. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w powiatach ogółem w 2022 r.	42
Wykres 13. Struktura liczby osób usamodzielnionych w rozbiu na pełnoletnie osoby opuszczające pieczę zastępczą	43
Wykres 14. Liczba placówek opiekuńczo- wychowawczych z uwagi na ich funkcje w 2022 r.	46
Wykres 15. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2022 r.....	46
Wykres 16. Wartość środków finansowych na wybrane zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2017 – 2022 (w złotych).....	48
Wykres 17. Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2022 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej (w złotych).....	49
Wykres 18. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania domów pomocy społecznej	53
Wykres 19. Liczba mieszkań chronionych na przełomie lat 2016-2022	54
Wykres 20. Placówki wsparcia dziennego w latach 2017-2022	55
Wykres 21. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – liczba osób zatrudnionych.....	58
Wykres 22. Udział wydatków w obszarze pomocy społecznej w latach 2021-2022 r. wraz z prognozą na 2023 r.....	61
Mapa 1. Liczba mieszkańców w powiatach województwa lubelskiego.	7
Mapa 2. Liczba ludności w poszczególnych województwach (stan na 31.12.2022 r.)	9
Mapa 3. Udział procentowy osób w wieku 65 lat i więcej w powiatach województwa lubelskiego.....	13
Mapa 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach województwa w 2022 r.	19